

לקראת שובת מלכתא

פעם שאל הגאון בעל 'שבט הלוי' זצ"ל את הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל כיצד זכיתם ל'כח עליון' כזה שכל ברכותיכם ותפילותיכם מתקבלות בשמים ופועלות פעולתן לטובה... תחילה ניסה ר"י לבטל את עצמו ושאל מנין לכם שהם פועלות... אבל משלא נתקבלו תירוציו נענה ואמר..

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א בסיפורים יחודיים לזכות ב'רחמים מן השמים'

"וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו', ה')

וענין, כי בתחילה הייתי מעביר את חבילות העצים ומשחד בכל פעם את שומר הגבול, עד שביום אחד שאלתיו, יגלה לי מר כמה הוא מרוויח בחודש, אמר לי השומר כארבעים רובל, אמרתי לו, שמענא, אני נותן לך מעתה מאתיים רובל בכל חודש, שאלני השומר תמורת מה תתן לי שכר עצום כל כך, אז קבעתי עמו כי בכל עת וזמן שאנכי עובר בין הגבולות הרי אני כמי שהוא 'רואה ואינו נראה' - יעשה עצמו כמי שלא ראני כלל... וכן הוזה, ומשם באה עשירותי העצומה. לשמע דבריו אמר לו החפץ חיים, חזור על דברך ושוב לספר את המעשה ג' פעמים. אחרי הדברים האלה ביקש ר"י את ברכת הח"ח שהשומר הנכרי יאריך ימים על ממלכתו כי הלה הזקין לאחרונה

וביאר צדיקים: אומרו 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא רחמים עליו לעמוד לימינו להסיר ממנו כל צער ומכאוב ישמע גם ה' לקול נאקתו ויפקדהו בדבר ישועה ורחמים האמת אגיד, כי מי מביננו אינו 'מתברך' שיזכה במהרה ל'רחמים' מן השמים - מדוע לא ידבר בעצה זו שאמרו חז"ל מפורש (שבת קנא:): 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', והיינו אף כשאינו ראוי מצד עצמו לרחמים, די ב'סגולה' זו להריק עליו רוב רחמים מן השמים.

אל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בא יהודי ושמו רבי יענקל קראקובער (יעקב מהעיר קראקא) הלה סיפר שהוא מתלמידיו מלפני ארבעים שנה, שאלו הח"ח לשלומו ולמצב פרנסתו, ויענהו ר"י בשבח והודאה לבורא עולם על שנתברך בעשירות מרובה, כי בשעה שהכל מרוויחים סך ארבעים רובל בחודש הוא מרוויח סך אלפיים רובל בחודש. וכיצד - שאלו הח"ח, ענה כי חבילת עצים אשר שוויה ברוס' 100 רובל נמכרת בפולין תמורת 200 רובל, ובזה מסחרו להעביר עצים מרוס' לפולין מתחת עיני שוטרי הגבולות - שלא יבקשו מכס העולה להון תועפות. שאלו הח"ח וכי לא חושש מר שמא יתפסוהו שוטרי הגבולות... והרי הם חשודים גם על הרציחה על 'עבירה' כזאת, אמר לו ר"י, אנו כיהודים מוצאים עצה לכל דבר

פסלו גמור וברור בספר, מדוע האריך הרבי כל כך עד שהורה להביא ספר אחר, ואף לא 'פסק' שהוא פסול, ענה הרה"ק - וכי לא ראיתם שהסופר אשר כתב את הספר הלוי היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף קם ומכרזו שהספר פסול מטענות סופר הוא היה בוש ונכלם, על כן הארכת בדבר שייראה כ'חומר' וכו', ובזה חסכת בוש מאחד מאחינו בני ישראל.

פעם שאל הגאון בעל 'שבט הלוי' זצ"ל את הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל כיצד זכיתם ל'כח' עליון כזה שכל ברכותיכם ותפילותיכם מתקבלות בשמים ופועלות פעולתן לטובה... תחילה ניסה ר"י לבטל את עצמו ושאל מנין לכם שהם פועלות... אבל משלא נתקבלו תירוציו נענה ואמר, שמא כל זה ב'מידה כנגד מידה' כי קהל גדול בא אלי והנני שומע ומקשיב לכל יחיד ויחיד מהם ב'סבלנות' עצומה, אין איש היוצא מביתי מבלי שנשמעו כל דבריו באוזן קשבת, על כן גם בשמים אומרים נשמע בסבלנות את כל דבריו עד תומם ונמלא את בקשותיו ותפילותיו.

מעשה בשני אחים שאחד מהם עלה לגדולה ונתעשר בעשירות מופלגת, ואילו השני נשאר עני מרוד חסר כל. ויבוא היום ובנותיו של האח העני הגיעו לפרקן, ולרש אין כל, החל העני לחשב - אלך לארמונו של אחי, אספר לו על מצוקתי, אולי יחוס עני ואבין אולי ירחם, וכך עשה, בהגיעו לבית אחיו ביקש מ'שומרי הסף' שיכניסוהו אחר שהוא אחיו של 'בעה"ב'. מיד הכניסוהו אל הבית, אך 'העשיר' החליט לעשות עצמו כמי ש'אינו מכיר', ושאלו 'מי אתה', ויענהו העני, אחיך אנכי, אך העשיר בשלו - מי אתה, ויענהו בבושת פנים - 'אחיך ובשרך אנכי', אמר לו העשיר 'איני יודע מה אתה סח', כי בן יחיד אנכי להורי, ואין לי אח כלל, נראה לי שטעית באדרעס (כתובת), ויצא העני מלפניו בבושת פנים ובפחי נפש.

כעבור ימים אחדים פנה האח העשיר לבקר כדרכו את אביו הזקן (שממנו עדיין לא שכח), מיד כשנכנס הבן - העשיר, הביט בו האב בפליאה ושאלו - מי אתה, ויען העשיר 'אנכי ראובן בן בכורך', אמר לו האב 'איני יודע מה אתה סח', אין לי בן הנקרא ראובן, נראה מתוכן דבריך שטעית באדרעס, כי איני מכירך ולא ידעתך, הבן העשיר - שהחל לחשוש שמא אירע משהו לשפיות דעתו של האב לא ידע את נפשו, והחל מתחנן אל אביו - אבי, אבי, הלא שני בנים לך ואני הוא ראובן בכורך, אך האב לא חזר בו ועמד על שלו... עד שבסוף נענה האב ואמר לו, אני הנני אביו של שמעון (העני), אם הינך אחיו הרי אני גם כן אביך, ואם לאו... על דרך זה יהודי המכיר באחיו, והוא גומל חסד ומרבה להטיב לרעהו, אומר הקב"ה אף אני אביך - ואתנהג עמך כ'רחם אב על בנים'... (תהילים ק"ג, י"ג)

(לקט מתוך באר הפרשה וארא תשע"ח)

ואינו יודע מי יהיה השומר הבא לאחריו ומה טיבו בעסקי השוחד... אח"כ אמר לו הח"ח, הבה נכנס יחדיו להיכל הישיבה, אף שבאותה תקופה כבר לא היה הח"ח נכנס לשיבה, כאן יצא מגדרו ונכנסו יחדיו, ויאמר הח"ח לר"י עלה נא על 'ארון הקודש' במקום המיוחד ל'דרשנים' וספר להם את מעשה עשירותך, אך ר"י לא רצה (מחמת הבושה) לפתח פיו ולדבר, מכיון שכן, עלה הח"ח וסיפר את המעשה ולמד מזה, בכוחו העצום של 'שוחד' שע"י שהרוויח, שלא די שלא הרגוהו על גניבת הגבולות, אלא שזכה לעשירות עצומה.

אף אנו פעמים שנראה לנו ברוב יאוש כי מצוותינו ריקים מכל, יבשים מבלי כל לחלוחית ואינם חשובים מאומה, אבל באמת פעמים שיבוא מלאך יגדיל וינפח אחת ממצוותיו עד שתגדל מעל כל עבירותיו יחדיו... וכשישאל האדם את המלאך איזו מצוה הגדלת כל כך, יענהו תפילת שחרית, שמא שחרית של יום הכיפורים, לא ולא, אלא שחרית של יום רגיל מימי החול... ומדוע כי איש זה שיחד כביכול כלפי שמיא, ומהו ה'שוחד' - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. כי ברחמיו על הבריות קנה לעצמו, כאותו ששיחד את שומר הגבולות, גדלה עשירותו ע"י כך לאין ערוך (ועיי' במהרש"א חידושי אגדות, ברכות כח: ד"ה ואיני - בעולם הזה יכולין לפייסו בדברים שהיא התפילה ולשחדו בממון שהוא הצדקה).

עובדא הווה ב'חתן' שהגיע לפני הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר שבשבת הקרובה תתקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואיל ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטרות, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחותנו, אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלם, בשבת זו הגיע הרה"ק לשבות בכפר שדר בו 'חתן דגן', ותיהום כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם, בצפרא דשבתא שימש הרה"ק משינאווא בעצמו כ'בעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לברך את ברכות התורה בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרה"ק להתלהב בזעקו אוי אוי אוי... והחל דופק על הבימה בקול רעש גדול עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שבירך החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו מרעידים בראותם את הרבי בוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבד מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען לא יבוש ולא יכלם נער בישראל.

מעשה שהיה בבית מדרשו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע, באמצע קריאת התורה מצאו פסול ב'ספר תורה', הרבי החל מתעמק ברעיוניו בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני ושו"ת אלמוני, ורק לאחר 'דרישה וחקירה' רבה, אמר שאכן לכתחילה עדיפא ליה להביא ספר אחר לקרוא בו. לאחר מעשה שאלוהו מקורביו הרי היה

כשהייתי נער צעיר, לפני שהתחלתי ללמוד בישיבה גדולה, נכנסתי ל'סטייפלער' כדי להיוועץ בו. רציתי ללמוד בישיבת פוניבז', אבל הרב ניסים טולידנו זצ"ל שלמד שם, אמר לי: "יש כאן שלוש מאות איש, ומדברים פה באידיש... יהיה לך קשה"

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על הישיבה שמרן ה'סטייפלער' זצ"ל הורה לו ללמוד בה

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (שמות ה', ב')

לפרדע אחת היחה, והיו מכין אותה, והיא מחזת נחילים נחילים (ה"י)

צפרדע אחת בלבד עלתה מן היאור, רגזו המצרים וניסו להכות בה, אך אז יצאו ממנה כ"כ הרבה צפרדעים עד שמלאו את כל ארץ מצרים.

אומר על כך מרן ה'סטייפלער' זצ"ל בספרו "ברכת פרץ", כי כן הוא בכל מקום שכועסים ורבים.

כאשר אדם פותח במריבה, מוטב לו לזולתו שישמור על שתיקה, כי אם לא כן - אם הוא משיב וחושב כי בכך יסתמו טענותיו של יריבו, אינו אלא טועה!

כשם שבמכת צפרדע כל אחד חשב שהוא ינחית על הצפרדע מכת מוות אחרונה, אך למעשה רק החמיר את המצב, כך גם בעת מחלוקת - כל תגובה תגרום למחלוקת להתרחב, עד שעלולה היא לשלהב את העיר כולה.

ובהביאנו את דברי ה'סטייפלער' זצ"ל, יש בנותן טעם לספר עובדה מעניינת שראיתי אצלו:

כשהייתי נער צעיר, לפני שהתחלתי ללמוד בישיבה גדולה, נכנסתי ל'סטייפלער' כדי להיוועץ בו. רציתי ללמוד בישיבת פוניבז', אבל הרב ניסים טולידנו זצ"ל שלמד שם, אמר לי: "יש כאן שלוש מאות איש, ומדברים פה באידיש... יהיה לך קשה".

הצגתי בפני ה'סטייפלער' את השאלה, והוא אמר לי: "יש ישיבה שפתח גאון גדול, תלמד בה שנה אחת".

אמרתי לו: "אני רוצה ללמוד בישיבת פוניבז'".

"לך לישיבה ההיא לשנה אחת", חזר ואמר לי, "תקבל שם דברים גדולים, ותקנה לעצמך קניינים רוחניים. אחר כך תלך להיכן שאתה רוצה".

אותו גאון גדול היה רבי נחום לסמן זצ"ל, ובאמת השנה שלמדתי

בישיבתו היתה שנה מופלאה. זכיתי שלא זזה ידי מתוך ידו. בשעת השיעור היה הרב יושב בראש שולחן גדול מאד, ואני הייתי יושב לימינו. כל השיעור היה מחזיק את ידי: "רגע, רגע, עוד סברא, ועוד אחת..." תמיד אחרי השיעור היתה ידי כואבת, אבל היה כדאי... הגאונות, גילוי העוצמה האדירה שיש בתורה, השקיעות הנוראה של הרב לסמן זצ"ל - כאילו אין כלום חוץ מתורה - כל אלו גרמו לכך שהייתי יוצא מהשיעור בהרגשה מרוממת. לימים, כשנכנסתי שוב אל ה'סטייפלער' זצ"ל, קם הרב על רגליו, והביא לי את ספרו "ברכת פרץ", הוא בקשני - שכיון שזיכה אותי ה' יתברך לדרוש ברבים - אגיד כמה דברים בשמו. בוודאי רצה ה'סטייפלער', שהעובדה שיהודים לומדים מתורתו, תהיה לו לזכות, יהיו אפוא דברים אלה לזכותו.

(משכני אחריו)

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

כשראה הגר"א קוטלר שבעוד דקות ספורות נכנסת השבת, החליט לדבר בשפה קשה. הוא מתדפק פעם נוספת, וכשבעל הבית פותח, אומר לו ר' אהרן, "וכי הנך חושב שאני ילד קטן?! אני ראש ישיבת קלצק בליטא, ואיך הנך מעז שלא להכניסני לביתך לפני שבת?!!" - כששמע בעל הבית כך, הכניסו לביתו, ואמר: "אם אתה אומר שהנך ראש ישיבה, ברצוני לבחון אותך"...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על האירווח לשבת של הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל

"וְשָׁמְתִי פֶדֶת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ" (שמות ח', י"ט)

כאשר כיהן מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל כראש ישיבת קלצק בליטא, נצרך לנסוע פעם לאמריקה, על מנת לאסוף כספים לאחזקת הישיבה. כבר בהיותו בארצות הברית, נקבעה לו פגישה ביום שישי עם גביר פלוני, אולם בשל עיכובים שונים אחר רבי אהרן בדרכו, והנה עוד מעט נכנסת השבת, והוא מוצא את עצמו בעיירה קטנה ולא מוכרת.

על פי הפרצופים שהלכו בחוצות, הבין ראש הישיבה שהרבה יהודים הוא לא ימצא כאן, אבל כיון שאין מקום בעולם בלי יהודים, מן הסתם מתגוררים גם בעיירה זו כמה יהודים, וצריך רק לברר היכן הם.

אחד העוברים והשבים הצביע בפני הגר"א קוטלר על בית פלוני שבו מתגורר יהודי. ר' אהרון מתדפק על הדלת, ושואל האם יוכל להתאכסן כאן בשבת, והיהודי משיב לו: "הייתי מארח אותך בשמחה, אבל כיון שהנך יהודי חרדי, אני רוצה להודיעך שלא תוכל לאכול בביתי. המטבח שלי טרף כולו"...

אין בביתי הכנסת אורחים

ראש הישיבה הזדעזע, ושאל את בעל הבית האם יש בעיירה זו יהודי נוסף, שבביתו יש אוכל כשר. האיש השיב בחיוב, אבל ציין באזני הגאון, "דע לך שאמנם בבית ההוא אוכלים רק כשר למהדרין, אבל יש שם בעיה אחרת... לא אוהבים שם אורחים! אני מתגורר כאן שנים רבות, ואינני זוכר ולו פעם אחת שקיימו בבית זה הכנסת אורחים"...

ראש הישיבה ביקש בכל זאת לראות את הבית, והאיש אומר שוב ש"חבל על הזמן שלי ושלך גם יחד". אבל הגר"א קוטלר מתעקש, ועד מהרה הוא מוצא את עצמו מתדפק על דלת הבית ההוא. והנה בעל הבית אכן נראה כיהודי חרדי, ומקפיד על קלה כבחמורה, והוא מקבלו במאור פנים, אבל כששומע שהוא מעוניין להתאכסן אצלו בשבת, מגיב מיד: "אין בביתי הכנסת אורחים", וסוגר את הדלת...

ר' אהרן דופק שוב, ובעל הבית פותח. ראש הישיבה מסביר שנקלע

לכאן במקרה, ואין לו איפה לעשות את השבת, אבל בעל הבית מגיב בקצרה שהוא לא נוהג להכניס אורחים, וסוגר את הדלת... וכך פעם שניה ושלישית.

דקות לפני כניסת שבת

כשראה הגר"א קוטלר עד היכן הדברים מגיעים, הציץ בשעונו וראה שבעוד דקות ספורות נכנסת השבת, החליט לדבר עם בעל הבית בשפה קשה.

הוא מתדפק פעם נוספת, וכשבעל הבית פותח, צועק עליו ר' אהרן, "וכי הנך חושב שאני ילד קטן?! אני ראש ישיבת קלצק בליטא, ויושב בכבודה של ארץ, ואיך הנך מעז שלא להכניסני לביתך לפני שבת?!" - - -

כששמע בעל הבית כך, שינה את הנהגתו, הכניסו מיד לביתו, ואמר: "אם הנך ראש ישיבה, מדוע לא אמרת זאת כבר בפעם הראשונה, והייתי מתייחס אליך אחרת"...

אבל בכך עוד לא נגמרו 'שלבי הקבלה' להכנסת האורחים. "אם אתה אומר שהנך ראש ישיבה, ברצוני לבחון אותך"...

ר' אהרן סיפר שבעל הבית בחן אותו בחמש שאלות, שכל אחת היתה יותר קשה מן השניה. על ארבע מהן ידע לענות מיד, והשאלה החמישית "אם הקב"ה לא היה עוזר לי להשיב, הייתי נשאר מחוץ לבית... היתה זו שאלה על תוספתא לא ידועה, וזמן קצר לפני שיצאתי לאמריקה, גלגל הקב"ה שאעיין שם, ולכן ידעתי את

המשך בעמוד 9

השוודד ידע שבבית הזה נמצא גמ"ח גדול של כסף. כשראה שהגרב"צ פלמן זצ"ל יוצא מהבית בזמן פעילות הגמ"ח, הבין שכנראה קיבל הלוואה, שדד ממנו את כספו וברח

על חובת ההשתדלות המוגבלת של האדם כפי שהסביר הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל

"למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ" (שמות ח', י"ח)

לפי זה יוצא שכל ההשתדלות הינה אמצעי, שעל ידו הקב"ה ינהיג את הנהגתו בלבוש טבעי, כדי שלא יראו בזה את הנס הגלוי, וכך האדם יוכל לחשוב כאילו פעל בעצמו את מה שעשה.

ממילא, אם רואים שלא די שההשתדלות לא הועילה כלום, אלא אף יצא ממנה הזק, כמו במקרה זה, שמתוך ההשתדלות להשיג כסף, הגיע נזק כספי גדול, שעתה לא די שאין את הכסף אלא עוד צריך להשיבו לגמ"ח, זוהי הוכחה משמיי, שבמצב זה, יש לבטוח בה', ולא להמשיך בהשתדלות.

והוסיף הגרב"צ שכל זה ירושלמי מפורש. בירושלמי בתרומות (פרק ח' הלכה ב), מסופר על רבי ינאי שהיה חושש מאוד מנחשים, וכאשר הלך לישון - היה מניח ארבעה ספלי מים תחת רגלי המיטה, שהנחש אינו יכול לעבור במים, ועל ידי זה ינצל, שהנחשים לא יעלו על המיטה בעת שישן בה.

פעם אחת, בעת ששכב רבי ינאי במיטתו - ראה נחש ליד ידו, מיד הורה לקחת את ספלי המים, ומכאן ולהבא יבטח בה' שיצילוהו ו'שומר פתאים ה'".

לכאורה לא מובן. האם בתחילה, כאשר שם רבי ינאי את המים סביב למיטתו - לא בטח בה'? לא יתכן לומר כך, אלא ודאי שאע"פ שבטח בה', בכל זאת סבר, שמחמת חובת ההשתדלות חייב הוא לשים את ספלי המים, כדי שדרך זה ישמרהו הקב"ה, ובזה תהיה ההנהגה של נס מלוכב בטבע. אם כן, למה הורה לבסוף לקחת את המים, הרי עדיין חלה עליו חובת ההשתדלות?

מוכרחים לומר, שכאשר ראה שהספלים עם המים לא עוזרים לו כלום, והקב"ה הביא לו נחש בתוך המיטה, הבין בכך שיש לו בזה רמז משמיי, שבמצב כזה עליו לבטוח לגמרי בה', בלא לעשות שום השתדלות.

(ש"למים בציון' - ויחי')

לפני שהגרב"צ פלמן זצ"ל חיתן את אחד מילדיו, פנה אל אחד מהגמ"חים בבני ברק, כדי לבקש הלוואה גדולה לצורך ההוצאות הרבות שהיו לקראת החתונה. בצאתו מהגמ"ח לאחר קבלת הלוואה, שדדו ממנו את הכסף. השוודד ידע שבבית זה נמצא גמ"ח גדול של כסף, ועמד בסמוך לבית. כשראה אדם נכנס ויוצא מן הבית בזמן פעילות הגמ"ח, הבין שכנראה קיבל שם הלוואה, שדד ממנו את כספו וברח.

הגרב"צ חזר לביתו, וסיפר את סיפור השוד. הוא הרגיע את בני משפחתו באומרו, שחושב שזהו אות משמיי שאינו צריך לעשות יותר השתדלות כדי להשיג כסף, אלא מעתה עליו לבטוח בה', שיזמין לו את כל ההוצאות הנדרשות לצורך החתונה.

הוא ביאר את דבריו: "הרי כל הסיבה שהלכתי לבקש הלוואה מן הגמ"ח היתה משום חובת ההשתדלות הנצרכת. והנה עשיתי את ההשתדלות, ושום דבר לא יצא מכך, כל הכסף נגבב. סימן ברור הוא שהקב"ה מרמז, שלא הייתי צריך לעשות את ההשתדלות הזו. ולכן, מעתה צריך לבטוח רק בה' שיושיענו בדרכים שידע להושיע בהם, ואין צורך לעשות עוד השתדלויות בענייני". שוב לא עשה יותר השתדלות, וישועת ה' לא איחרה לבוא, בדרכים מופלאות.

באחת ההזדמנויות, אמר הגרב"צ, שלאמיתו של דבר יכול היה לכתוב ספר שלם על הניסים שעשה עמו הקב"ה, בעת שזכה לחתן את ילדיו, אלא שבטוח הוא שאף אחד לא יאמין לזה, ולכן אין טעם לכתוב זאת.

לאחר תקופה פגש את הרב מינקוביץ שליט"א, ודיבר עימו בענייני אמונה וביטחון. תוך כדי הדברים, סיפר לו את סיפור השוד, ואת מה שהבין מן המעשה הזה, שהוא רמז מהקב"ה שאין צריך לעשות יותר השתדלות. שאלו הרב מינקוביץ: "מי אמר שבאמת לא היה צריך לעשות יותר השתדלות? הרי יש בתורה חובת ההשתדלות, ומדוע המעשה הזה הוא הוכחה לכך שאין צריך לקיים את חובת ההשתדלות?" ענה לו הגרב"צ, שבעצם הקב"ה מנהיג את העולם, ויכול להושיע כל אחד ואחד בלא שיעשה שום השתדלות כלל, אלא שהוא לא רוצה להנהיג את העולם בהנהגה שהניסים יהיו ניכרים, שאם לא כן תתבטל הבחירה מבני האדם. משום כך הנהגת העולם היא הנהגה טבעית, כדי שהטבע יסתיר את הנס, וכך יוכל הנס להתלבש בהנהגה הטבעית, ולא יהא ניכר בגלוי, לכן יש חובה לעשות השתדלות, שעל ידי זה יוכל הקב"ה להשפיע את הנס בצורה מוסתרת, ובכך לא תתבטל הבחירה מיד האדם.

אבא בשעה שמונה אפס אפס היה מופיע לכנס, יש המון תמונות שרואים את אבא יושב לבד בכל המזרח, מזרח ענק שתי קומות, נכנסים שם מאה איש, האבא, שהוא ראש הישיבה ומקומו מובטח לו, והוא הראשון! אנחנו הבנים לא הסכמנו ואמרנו לו 'אתה צריך לבוא קצת יותר מאוחר', אז הוא היה אומר בבדיחה 'יגנבו לי את הכסא'

הגאון רבי חיים שמרלר שליט"א ראש ישיבת חיי תורה בשיחה מיוחדת ל'לקראת שבת' על אביו הדגול ראש ישיבות צאנז הגאון הצדיק רבי אליהו שמרלר זצוק"ל

"וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ו', ט')

לתלמידים, התכונה הכי הכי הכי של רב'ה לתלמידים, זה שהוא באמת סבלן.

אספר לך סיפור, שמראה את הסבלנות של אבא לתלמידים צעירים, לפני כמה שנים היה בחור ששאל את אחד המגידי שיעורים בישיבה קושיה על התוספות, אמר לו המגיד שיעור גש לראש הישיבה לדבר איתו, האבא מאד אהב לדבר בלימוד עם תלמידים צעירים, הוא הלך ודיבר עם אבא, אבא אמר לו, לבחור הזה, שב לידי בא נתחיל ללמוד את הקטע גמרא, למדו את הגמרא מאד יפה בצורה יפה ושלוה עד שהבחור הבין יפה את הגמרא, עכשיו אבא אמר לו, נתקדם לעבר רש"י, נלמד גם רש"י, למדו את הרש"י מאד בסדר, עכשיו נלמד את התוספות, התוספות מקשים על רש"י ומתרצים כך.

עכשיו אמר אבא לבחור, עכשיו יענקל'ה תשאל את השאלה, השאלה נעלמה... זה נקרא סבלנות של ראש ישיבה אמיתי. רב'ה לתלמידים שרוצה להיכנס לשורש, כדי שהבחור יבין את התוספות היה צריך לחזור איתו פעם אחר פעם את הגמרא, את הקטע גמרא רש"י עם תוספות, עד שהבחור יקלוט מעצמו שהקושיא אין בה קושיא וזה היה דרכו. דרך אגב, גם בבית, גם בהנהגה הביתית וגם בהנהגה הישיבתית כולו סבלנות ואורך רוח.

האבא לא אהב את המילים כשכותבים על גדולי ישראל, שאברכים יגידו מורי ורבי, מכיון שהוא סבר שה'גדול' הזה הוא לא המורה הפרטי שלך הוא רבם של כלל ישראל. אז גם לי קשה להגיד על אבא שהוא ממש היה הרב'ה שלי, אפילו שלמדתי אצלו שיעורים מדי יום ביומו כשהייתי בחור בישיבה, אבל מה לעשות שהנוסח זה אדוני אבי מורי ורבי, זה כולם אומרים.

יש את ההנהגות שהיו בבית, ויש את ההנהגות שהיו בישיבה שזה הנהגות שהיה מתוך הנהגה ציבורית בתור ראש ישיבה, בתור מרביץ תורה לרבים, אבל הצד השווה שבהם היה מאד מרטיט לראות כשבאו ללוותו מאות תלמידים בני שמונים בני שבעים בני ששים בני חמישים בני ארבעים בני שלושים ומטה.

כלומר, מכיון שהאבא הרביץ תורה למעלה משישים שנה התקבצו כתלמידים אצל רבם וליווהו אנשים עם זקנים לבנים, מורי הוראות, דיינים, ראשי ישיבות, מרביצי תורה, ממש הסלתא ושמנא מהיהדות החרדית רבני ערים וכדומה, שלמדו אצלו במשך השישים שנה, מלפני הרבה שנים, זה היה ממש מבהיל לראות את הכבוד שלו, וכבוד גדול עשו לו במוותו.

אבל מה? הצד השווה שבהם, של כל התלמידים, החל מאלו שבגילאי שמונים וכלה באלו בני שלושים, כולם אותו דבר, היה פתגם שאמרו שהוא היה גאון גדול בתורה והוא היה גאון הגאונים במידות טובות. אי אפשר לתאר את המידות הטובות שהיה לו לאבא, "וירד משה מן ההר אל העם", הוא בעיניו היה פשוט, לא שהוא לא החשיב את עצמו, הוא באמת לא חשב שהוא משהו, הוא היה כל כך פשטני בהנהגה עם כולם, שכולם הרגישו כאילו הוא ידיד. ויש פה דבר מאד מעניין, אף על פי שהנהגה שלו היתה כל כך פשוטה עם כולם, כל כך בענווה, מכל מקום הדרך ארץ כלפיו היה בצורה יוצאת דופן.

שאלת איך היה לאבא, סבלנות אל בחורים צעירים יהודים ממרום שנתו השמונים ומעלה, איך יש לו סבלנות לבחורים בני שבע עשרה, כמו שקוראים בני תשחורת, רש"י אומר שמשה רבינו התכונה שלו שהיה סבלן, הוא סבל את עם ישראל, אז אנחנו רואים מפה שרב'ה

כללי לכל הישיבה, בנוסף היה לו את הלימודים שלו, שהיו חוק בל יעבור, היה לו סדר משניות, פרק רמב"ם, שולחן ערוך, סדרים שהוא למד בינו לבין עצמו. בשעה שהרבה בעל ה"דברי יציב" זכותו יגן עלינו היה אז בארץ וגר בנתניה האבא היה הכותב של כל התשובות, רובם של התשובות של תשעת כרכי "דברי יציב", הוא כתב את התשובות ביחד עם הרבה וכמו כן הוא כתב את הפלפולים של ליל שבת, שהרבה היה אומר שעה - שעה וחצי, במוצ"ש האבא זכר את הכל וכתב את זה, הכניס לו שש שבע עמודי פוליו כתובים בכתב יד נאה ומסודר, הרבה הגיה, הוסיף, הוריד, זה היה הסדר.

אי אפשר לתאר את סדר היום העמוס של האבא, ואני מוסיף דבר, שמעולם לא ראינו אותו לא כועס ולא זו מהשלות נפש שלו, זה החידוש הגדול של האבא אעפ"י שהוא היה כל כך עמוס בתורה בהרבצת תורה, בכתיבת חידושי תורה - כתיבת הספרים שלו, כוח הריכוז שלו היה עצום והשלמות נפש שלו והדיבורים לשני, באיזה כבוד, באיזה הערכה לכל אחד, אי אפשר לתאר את זה.

בשנים האחרונות האבא כבר היה חלש, אז אפשר היה יותר לשמוע ממנו מילה פה ושמה.

בראש השנה אחד לפני כמה שנים אח שלי מצא את האבא יושב עם ספר קבלה לפנות בוקר שלא כדרכו, האבא לא למד קבלה נגד כולם, אף אחד לא ידע, הוא מצא אותו לומד ספר קבלה, אח שלי קם לפנות בוקר, האבא יושב עם ספר קבלה, אז האבא היה לא נחא ליה שתפסו אותו, אז הוא אמר אני אגיד לך, כל השנים הרבה ז"ל בעל ה"דברי יציב" זכותו יגן עלינו, אחרי הטיש של ר"ה, היה אומר לי: 'ר' אלה על הכוונות בתקיעת שופר אני סומך עליך', ככה היה אומר. אומר האבא ככה, "אני יודע שהוא לא סמך עלי, הרי הצאנז'ר רבה ז"ל היה אריה בכל המובנים, אבל הוא הצליח להפחיד אותי... עד היום הזה... אז לכן אין לי ברירה אני חייב קצת להסתכל אבל אני יודע שהוא לא סמך עלי".

האבא, הוא לא הוציא אף פעם דברים, אבל לפעמים הוא פלט דברים ואז ראו את הגדלות שלו, האבא היה כל פעם אומר ככה, אם באו אנשים, הרבה אנשים באו להתיעץ איתו, וכמו שאמרנו מקודם, הוא לא ידע מכל עניני עוה"ז, אבל הוא היה רחוק מאד מלהיות בטלן, הוא מאוד מאוד הבין את העולם.

קראו לו חכימא דיהודאי, הוא היה יהודי מאד חכם, הרבה באו להתיעץ איתו... היה כל פעם אומר "אף אחד לא מפסיד מלוותר", סוף סוף יש מצבים שאתה מרגיש שאתה לא יכול לוותר, חבר שלך עשה לך עוול אז הוא היה אומר, נכון, מה שאתה מרויח עכשיו, אתה אולי הרגעת את המצפון שלך, נקמה עשית. אבל תדע לך שלטווח ארוך אף אחד לא הפסיד מלוותר.

היה מרגלא בפומיא להגיד שרש"י אומר חסיד 'ותרן משלו'. אז אם אתה רוצה להיות חסיד, אז זה נקרא חסיד - לוותר משלך, וזה היה בעצם כל הישות שלו וכל המהות שלו - לוותר כל פעם.

אני אגיד לך מה זה מדת ענווה ומעולה ברגישות לאנשים אחרים. מי שמכיר את המעמדים שהיו, מכל מיני מעמדים שהזמינו את אבא הוא היה מקבל הזמנה ששם היה כתוב נגיד בשעה שמונה הכנס, אז האבא בשעה שמונה אפס אפס היה מופיע לכנס, יש המון

אני אציין עובדה מאד ידועה, כל התלמידים יודעים זאת, האבא היה איש שעון, היה אפשר לכוון את השעון אל מול התוכנית היומית של האבא ז"ל, שש בבוקר ידעו שאז האבא הולך למקוה, שש ועשרים מהמקוה לישיבה, בשעה תשע חוזר הביתה, בשעה תשע וחצי חוזר לישיבה, אומר את השיעור יום יום בשעה זה וזה, אפשר היה לכוון את השעון על פי ההתהלכות של האבא.

מטבע הדברים בנ"א שחי על פי שעון, יש לו עצבנות מסוימת, כי הרי הכל חייב לדפוק, חיכיתי לך בשעה עשר איפה אתה? זה כבר עשר וחמשה! האבא היה בו דבר והיפוכו, עם זאת שהוא היה איש של שעון, של דיוק ושל סדר, הוא היה הסבלן הכי גדול, הוא היה בזמן אבל אם הוא קבע עם בחור להיפגש בזמן ללמוד איתו והבחור איחר, מעולם הוא לא העיר, הוא סבל הכל, זה הסבלנות שבקשת לדעת, זה היה האבא.

מה שאנחנו מדברים עכשיו, זה האישיות שלו היתה, האישיות הכל כך נפלאה. אני אתן לך התבטאות שהרבי מצאנו ז"ל אמר על האבא, היה פעם אחת בבר מצוה של אח שלי היה לו בר מצוה והאדמו"ר זכותו יגן עלינו בעל ה"דברי יציב" בא לבר מצוה ואמר שמה פלפול של שעה, כדרכו בקודש כשהוא התחיל לדבר בלימוד הוא שכח שיש עולם, והוא דיבר רק בלימוד, הוא היה כל כולו תורה. אחרי הפלפול הוא התנצל לפני האבא 'אוי גולתי כל כך הרבה זמן דיברתי שעה בדברי תורה' ואז בתוך הדברים הוא אומר לאבא, ככה אתה יודע, 'אם אתה היית במקום אחר, היית מגדולי ישראל ואילו פה אתה אפילו לא יודע מה אתה... בעצם בפתגם הזה מתבטא האישיות של האבא הוא היה גדול, הוא היה באמת משהו ענק, אבל הוא לא חשב שהוא משהו וזה האישיות שלו.

החסידות וההתבטלות

האבא סבר שיש את הענין הזה של חסיד שהוא מתבטל כלפי רבו ביטול מוחלט וכמו שאני אמרתי שכשהיה בעל 'האחיעזר' שהספיד את החפץ חיים, הוא עמד על כך שהרמב"ם אומר שכל אחד יכול להיות כמו משה רבינו אז הוא שאל איך יכול להיות כזה דבר? בתורה כתוב "ולא קם נביא עוד בישראל כמושה" "ומשה היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה", איך יכול להיות כזה דבר? כל אחד יכול להיות משה רבינו?

אז הוא אמר ככה: משה רבינו היה בהגדרה של משה עבד ה', ההגדרה של עבד זה ביטול הישות העצמאית וביטול מוחלט אל מול האדון, ממילא החפץ חיים מה שהוא עשה, הוא עשה הכל בהתבטלות כלפי שמיא, אז החפץ חיים היה כמו משה רבינו. הרי אמרתי שהאבא היה עבד לעבדי ה', הוא התבטל לרבה ז"ל, הוא התבטל, ליבדל בין החיים לחיים, לרבה הנוכחי, הוא היה כחסיד לפני רבו, אין לו ישות עצמאית בנוגע לחסיד לרבו.

זה עצמו צריך לימוד, איך יהודי כזה גדול באמת מתבטל, זה חלק מהגדלות שלו, כי אדם שהוא עצמו גדול בישראל והוא בטל כלפי רבו זה חלק מהגדלות, זה חלק מהיופי והגדלות שלו.

האבא אמר שיעורים יום יומיים בישיבה, פעם בשבוע אמר שיעור

אנחנו מסתכלים על הגרמנים כמו עדר של כבשים תמימים הולכים, ולפתע נהפכים כל הכבשים לנמרים ועקרבים אכזריים. הרי העם הגרמני היה מתורבת ומנומס, יצאו ממנו הרבה סופרים ומשוררים והוגי דעות, והנה לפתע נהפכו כל הגרמנים לשדים ומזיקים

הגה"ח רבי מנשה ישראל רייזמאן שליט"א על ה'דו שיח' של הגה"ק רבי משה נתן נטע ממאקאווא זצוק"ל עם המפקד הגרמני

"המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ו', ז')

הגה"ק רבי משה נתן נטע ממאקאווא זצוק"ל השאיר אחריו הרבה ספרים בשם 'עטרת משה' אך לבד מזאת כתב ספר קטן אחד 'כלי גולה', שלענ"ד הוא שקול ככל שאר ספריו ויותר מהם. הוא כתב את הספר הקטן בשנות הזעם תש"ג - תש"ה. היה לו רק סידור וחומש שם, ועבר עליו צרות וגזירות קשות ומרות, ו'גנב' מאיזה בית ספר זנוח כמה דפים וכלי כתיבה, ועליהם רשם חידושי תורה וניסים ונפלאות שהאיר ה' פניו שם במצור ובמצוק. הספר הזה מבהיל על הרעיון איך שזכה יהודי להיות דבוק בהש"ת תחת יד הגרמנים, און לא שמעה כזאת מעולם, לא שיערום אבותינו.

הוא מתאר בספרו 'דו שיח' שהיה לו עם אחד המפקדים הגרמנים ימ"ש [ונזכיר דבריו משום שאותו רשע הקשה לו כמה קושיות, שלצערנו יש מאחינו בני"ש שקשה להם אלו הקושיות, לזאת נזכיר מה שהשיב לו לאותו רשע]. הוא היה עובד יחד עם עוד רבים שאינם מבני ישראל בחטיבת עצים בעומק היער. יום אחד ניגש אליו מפקד גרמני וקרא לו שיצא איתו לטיול לעומק היער, ובערב יחזירנו לצריף כיון ששמע שהוא רב ומלומד, יש לו מה לשוחח עמו.

רבי משה נתן נטע כותב שלא היה יכול למאן לבקשתו, והרגיש בשעת מעשה כאותה בת היענה שציווה לה האריה להכניס פיה וצווארה הארוך לתוך פיו להוציא משם איזה עצם... הגוי ביקש לשמוע ממנו כל מה שהיהודים חושבים עליהם.

אמר לו הרבי, איזה מן שיחה היא זאת, אתה עם המדליות ואני עם הסמרטוטים ועבודת הפרך, תרצה לדבר עמי כשיחת שני חברים ישירה ושווה? הניח הגוי את ידיו על המדליות ואמר, יהיו בעיניך כאילו אינן כאן, תדבר משוחרר וחופשי שיחה גלויה ופתוחה, ותאמר לי מה היהודים חושבים על הגרמנים.

אמר לו הרבי, אנחנו מסתכלים על הגרמנים כמו עדר של כבשים תמימים הולכים, ולפתע באמצע הילוכם נהפכו כל הכבשים לנמרים ועקרבים אכזריים. הרי העם הגרמני היה מתורבת ומנומס, יצאו ממנו הרבה סופרים ומשוררים והוגי דעות, וכל סדר בתרבות היה שם להפליא, והנה לפתע נהפכו כל הגרמנים לשדים ומזיקים, חלאת אנושות. כל ימי בשר ודם לא תוכלו לפתור את החידה הזאת.

השיב לו הגרמני, אין הכי נמי, אך אנו שליחי ההשגחה! אמר לו הרבי, כתוב ברמב"ם על המצריים, אע"פ שכבר נגזרה גזירה מתחילה על ישראל שיהיו ד' מאות שנה בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם, אך זאת לא נאמר באיזו מדינה יהיו, ומי יענה אותם, וכיון שבחרו המצריים בכך, לכן נענשו במכות קשות ומופלאות. והוסיף לו מה שכתב הראב"ד 'הוי אשור בשבט אפי', אתם נבחרתם להיות האומה הרשעה, אינכם הולכים לקיים שליחותכם כציות ונאמנות, אלא אתם רוצחים והורגים באכזריות והנאה שטנית כזאת, ועל זה עיקר שנאתנו נגדכם [וכמ"ש 'כי ידעת כי הזידו עליהם ותעש לך שם כהיום הזה', אע"פ שהיו שליחי ההשגחה, אך הם הוסיפו להזיד עליהם את העינוי בזדון].

עוד שאל הגרמני, מה יש לכם נגדנו, תתבוננו מעט מה עשיתם לנו, הנה ישב לו העם הגרמני מאות שנה על ארצו, עבד את אדמתו ואכל יבולה, ולפתע באו אורחים לא קרואים למדינתם, עם רב מבני ישראל, והחלו לסחור בארצם והצליחו וגם עשו פרי, התעשרו מאד להפליא, ונהפכו לבנקאים ובעלי בתים לכל בתי חרושת, וכל האנשים הפשוטים צריכים לשאת עיניהם ברחמים וחמלה שהיהודי הבנקאי יאשר להם הלוואה, ומכאן יצאה השנאה אצל ההמון הגרמני, וא"כ מה יש לכם נגדנו?

השיב לו המאקאווער רב, התחלת לספר את המעשה מאמצעו, אני אתחיל את המעשה מתחילתו. מה הסיבה שאנו בני ישראל

מצליחים להיות בנקאים ובעלי בתים של כל העסקים בגרמניה. אנחנו ישבנו בארץ ישראל, עבדנו את אדמתנו, לא היינו בנקאים, ולא ידענו לשונות אלא לשון הקודש, לא היה לנו שום רצון לשלוט על העולם, יום אחד הגיע טיטוס שלכם למקום קטן ביבשת אסיה, וגירש אותנו מאדמתנו, והוליכו אותנו באניות, עד שטיטוס בנה שער ניצחון ברומי, על שהוא הצליח לגרש את היהודים מארצם לאירופה [הגוי הזדעזע מבהירות רהיטות לשונו של הרבי. הרבי עצר לרגע, ושאל אותנו, האם הרשות עדיין נתונה לדבר בשיחה גלויה? והרוצח אישר: כן כן, תמשיך בדברך] והנה לפני כאלף שנה כבר תיקנו הגויים שיהודי אין לו אפשרות לקנות אדמה באירופה [וכמוזכר בתוספות מסכת ע"ז ובב"מ הא"ך ישראל מתפרנסים מהלוואה בריבית לנכרי, והלא תיקנו חז"ל שלא להלוות בריבית לנכרי, ותירצו התוס' מכיון שתיקנו הגויים שבני ישראל לא יהיה להם רשות לקנות חלקת אדמה בארצם, לכן התירוהו חכמי הדורות] לכן התחלנו להלוות בריבית, ולקנות בזול ולמכור ביוקר כרוכל המחזר בעיירות, וזה גרם לנו להפוך ליהודים סוחרים, מה שזה לא היה כלל כשהיינו בארצנו לפני שבאתם לגרש אותנו ממקומנו. ומכיון שכך, הוכרחנו ללמוד לשונות, שהרי קנו מהטורקי ומכרו לגרמני, וכן כל שאר הלשונות. גרשתם אותנו מספרד לפורטוגל, ומפורטוגל לצרפת, וכו' ע"ז למדנו כל הלשונות בגללכם.

וסיפר הרבי לרוצח מעשה שהיה עם יהודי פשוט בעיירה סמוכה לעיר מאקאווא, שם התגורר פריץ עשיר שהיו לו אלפי כבשים ואדמה לזריעת התבואה וכו', ומסרם ליהודי שינהיג את כל המשק,

והצליח מאד במלאכתו, ואחת בשנה היה הפריץ בא לבקר במשק לראות את ההצלחה כמו עיניו. הפריץ לא היה יכול לגרש את היהודי, כי הוא ידע שכל הצלחתו רק בזכות חכמתו של היהודי. אך עתה בשנות הזעם, פרצה שנאת הפריץ לאותו יהודי, כל מה שהיה מקנא בו כל אותן השנים על חריצותו וחכמתו.

עוד זאת גרמתם לנו להלוות בריבית ע"י שאסרתם עלינו להיכנס לעיר הגדולה מבוקר עד ערב, רק כמה שעות ספורות, וא"כ לא יכולנו לסחור כרגיל לקנות כאן ולמכור כאן, לא היו לנו ברירות רק להלוות בריבית שלזה מספיק זמן מועט. וכשנודע שרבים מבני ישראל הצילו את הדוכסים בשעת דחקם ע"י ההלוואות שלהם. ובעיר אייזנשטאט יש שלט נחושת גדול על יהודי רבי שמשון ורטהיימר שהציל את כל המדינה בהלוואות גדולות.

ולא עוד אלא שכל המושג של הבנק התחיל ע"י כל הנ"ל, שהרי גם רבינו תם היה בנקאי בתוך ביתו, בין תוספות לתוספות, אלא שלאחר כמה דורות, נהפכו נכדיו לבנקאים גדולים, וכל זה מחמת שלא נתת לנו להיכנס לעיר לסחור כרגיל. ומה לכם לשנוא אותנו על מה שאתם לבדכם גרמתם לנו, שלא נוכל לסחור ולקנות אדמה, רק להלוות בריבית.

לאחר שהשלים את שיחתו, אמר לו הגוי, אין לי מה להשיב לך, הנך צודק בטענותיך. רבי משה נתן נטע חזר לצריפו, וכותב שהוא מברך את השי"ת הגומל לחייבים טובות, שיצא מפי אריה בשלום ולא הרגו במקום, בדרך נס.

(ממשקה ישראל' תולדות תשע"ט)

המשך מעמוד 4 | הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

התשובה...".

החל למן הרגע שנכנס לביתו של האיש, שגם היה גביר גדול, לא פסקו השנים מלשוחח בדברי תורה. ר' אהרן ראה לפניו תלמיד חכם עצום, צנוע ועניו מעין כמותו, צדיק וירא שמים, ומוכתר בכל המעלות והמידות הטובות.

"לא מצאתי גאון כזה בכל אירופה", יאמר לאחר מכן הגר"א קוטלר לתלמידיו.

כדי לא לקלקל את האוירה, לא רצה ר' אהרן להעלות על השולחן במשך כל השבת את התמיהה הגדולה המנקרת במוחו, מדוע לא מקיימים בבית זה מצוות הכנסת אורחים.

ויהי במוצאי שבת, כשהחל לארוז את החבילות והתכוון לצאת לדרכו, שטח האורח - מי שעתיד להרים את קרנה של יהדות אמריקה - את שאלתו לפני בעל הבית, וביקש שיסביר לו את הנהגתו המוזרה.

לקחו האיש אל ארון הספרים, הוציא משם רמב"ם, פתח בפני אורחו את הפרק השישי מהלכות דעות, הלכה א', והתחיל לקרוא: "דרך בריתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים, ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד ממעשיהם."

והרמב"ם ממשיך ומייעץ למי "שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים, מפני הגייסות, או מפני החולי, ישב לבדו יחידי, כענין שנאמר "ישב בדד וידום".

"אני הגעתי לעיירה זו בגלל צורך רפואי, ולכן הנני חייב להתגורר כאן, אולם כיון שהיהודים המתגוררים במקום זה, ועל אחת כמה וכמה הגויים, אינם מתנהגים כפי שצריך להתנהג, אין לי בררה אלא לקיים את עצת הרמב"ם, ולשבת בדד, כדי לא להיות מושפע מן החברה הקלוקלת הזו, ומן האורחים המגיעים לתחומי העיירה.

כיוון שעניינה זו ממוקמת בצומת דרכים, ומשופעת באורחים תדיר, החלטתי באופן חד משמעי לנעול את דלת ביתי בפני אורחים, וזאת כדי לקיים את הוראת הרמב"ם בהידור רב ככל האפשר, ולשבת בדד."

הוא הוסיף שכיוון שבמהלך השנים היו אורחים שניסו להציג את עצמם כדמויות תורניות, וכמרבצי תורה ומוסר, "לא היתה לי ברירה אלא לבחון אותך, ולראות אם אתה עומד בקריטריון של ראש ישיבה..."

"הוראתו של הרמב"ם חשובה עלי יותר מכל דבר אחר", הסביר בעל הבית להגר"א קוטלר, שבמשך כל ימיו זכר את השבת המיוחדת ההיא, ואת בעל הבית המיוחד שאירח אותו, לאחר המבחן...

(חשוקי חמד - הגדה של פסח)

אבי היה סוחר גדול וישר כמו סרגל. אבי ואדם נוסף הצטרפו להשקעה בפטנט השוודי שנקרא 'איטונג', הרבה זמן עבר, ולא ראו רווחים. הלך אבי אל מרן ה'חזון איש' זצוק"ל ואמר לו: "אני רוצה לעשות דין תורה עם השותפים שלי, ואני מבקש שהרב יהיה הבורר". אמר לו ה'חזון איש': "לא משתלם לך, לך תעשה פשרה איתם"

הרה"צ רבי אריה שכטר על הנהגותיו של "איש אמת"

"רק אל יסף פְרַעַה הַתֵּל" (שמות ח', כ"ה)

אבי ז"ל היה איש נפלא.

גרנו בתל אביב בכיכר המושבות, ברחוב העליה. ביתנו היה בית של הכנסת אורחים. היינו שנים-עשר ילדים, ותמיד היה בבית ובלב מקום לאורחים. הרבה אדמו"רים באו להתאכסן אצלנו, כי אבי היה ירא שמים וישר לב. אבא ז"ל לא היה ממתין שיבואו אורחים, אלא היה הולך לחפש אותם. היה צועד לתחנה של מוניות השרות שמביאות נוסעים מירושלים, והיה מזמין את האנשים להתאכסן אצלנו.

הוא היה סוחר גדול וישר כמו סרגל. עד היום, אתם יכולים לראות בדרך פתח תקווה שלט גדול, "יעקב שכטר ובניו". בן דוד של אמי הביא לארץ את הפטנט השוודי שנקרא 'איטונג', ואבי ואדם נוסף הצטרפו אליו כשותפים, הרבה מאוד זמן עבר, ולא ראו שום התפתחות בעניין ה'איטונג'. השקיעו והשקיעו סכומי כסף אדירים, ולא ראו שום רווחים ושום הכנסות. אבי הגיע למסקנה, שמדובר ב'בגדי המלך החדשים', ושגם אם ימתין עוד עשרות שנים לא ירוויח כלום. הוא רק ימשיך להפסיד כל חודש.

מה עשה?

הלך אל מרן ה'חזון איש' זצוק"ל ואמר לו: "אני רוצה לעשות דין תורה עם השותפים שלי, ואני מבקש שהרב יהיה הבורר". אמר לו ה'חזון איש': "לא משתלם לך, לך תעשה פשרה איתם". אבי קפץ ואמר: "מה? זאת אומרת שאני לא צודק? אם אני לא צודק, אני אקח כסף של משהו אחר שלא מגיע לי? חס וחלילה! לא, לכן איני מסכים לפשרה - אני מוכרח לדעת את האמת. אם אני לא צודק, אני רוצה להחזיר לאחרים, ולא ליהנות בפרוטה מכסף שלי, חס ושלום! לכן אני מבקש מהרב שיסכים לקבל אותנו לדין תורה, ואם אני לא צודק - בשמחה אציית לדברי הרב".

ה'חזון איש' שמע כך, והסכים. באו אליו לדין תורה, ופסק לרעת אבי. היה מדובר בסכום של חמישים אלף לירות שטרלינג, הון תועפות. זה היה כמעט חצי מהרכוש של אבי. אתם יודעים מה הייתה התגובה של אבא שלי אחרי שפסקו לרעתו? אתם יודעים מה הוא עשה אחרי שהפסיד הפסד ענק כזה?

אני זוכר אותו רוקד משמחה במשך שבועיים!

"ברוך ה'", הוא אמר, וחזר ואמר. "ברוך ה', שלא נכשלתי בלקיחת כסף של משהו אחר". אין למה, ואין אולי. אם ה'חזון איש' אמר שהוא לא צודק, ברור לו לגמרי שהוא לא צודק! והוא מאושר שזכה לשמוע את האמת, ולנהוג ביושר בהתאם לזה!

כזה היה אבי, וכך הוא לימד אותנו.

אני רוצה להגיד לכם דברים לא כל כך מקובלים כיום, שהוא אמר לי. הוא אמר: "בשקר הראשון שאני אתפוס אותך, אני אעניש אותך מאוד מאוד בחומרה. ולמה? משום שאני לא אראה אותך כשקרן אלא כרוצח. הרוצח לא התחיל עם רצח, הוא התחיל עם שקר, ואחר כך הוא גנב, עד שהוא נעשה רוצח. אני בשקר הראשון כבר רואה אותך רוצח!".

הוא היה אבא נפלא ואוהב, אבל על שקר הוא לא התפשר. "אם עשית משהו לא טוב, תבוא ותספר לי את האמת. אני, בתור אבא, חייב להוציא אותך מכל בוץ. אתה לא מלאך, בני אדם הם בני אדם. גם מבוגרים טועים ועושים שטויות, וילדים ודאי נכשלים לפעמים. תמיד אתה יכול לבוא ולספר לי את האמת, גם אם היא לא נעימה, ואעשה כל מה שאני יכול כדי לעזור לך. אבל בלי שקר! אוי ואבוי לך אם תגיד שקר".

עוד הוא אמר לי: "למה בן אדם משקר? כי הוא רוצה להתחמק. אבל זה לא יעזור לו, סוף גנב לתליה. לעומת זאת, אם הוא ילך עם האמת,

ורצה להיכנס, אמר לו נח: "אין אתה יכול להיכנס, אלא אם כן תמצא לך בן זוג". הלך השקר, ופגע בפחתא [-פחת, הפסד], והציע לו להיות לו לבן זוג. אמר לו פחתא: "ומה אקבל בשכרי?", אמר לו: "כל מה שאעשה הוא שלך".

נתרצה לו ונכנסו שניהם אל התיבה. כיון שיצאו, היה השקר פועל ועושה, ופחתא היה נוטל כל מה שעשה. בא השקר וחפש את מה שיצר, ולא מצאו. כששאל את פחתא לאן נעלמו כל מעשיו, אמר לו: "וכי לא כך וכך סיכמנו, שכל מה שתעשה אטול בשכרי?". לא היה לשקר פתחון פה, ועל זה נאמר: "והרה עמל וילד שקר".

ה"חפץ חיים" זצ"ל כותב, שההסכם הזה שריר וקיים עד היום. כל מי שמרוויח כסף באופן לא ישר, באמצעות שקר וגזל - מפסיד את הכל, וכן נאמר בפסוק בירמיהו (י"ז, י"א): "עושה עושר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו".

(אריה שאג' ימים נוראים)

הוא יחדור אפילו דרך קירות של פלדה!"

אני מסתובב בעולם כבר עשרות רבות של שנים. התגלגלתי מאות פעמים במטוסים. שליחויות על גבי שליחויות הטילו עלי. הרבה פעמים קרה לי שהעמידו אותי בפני קיר - הייתי חייב להגיד או אמת או שקר. היסוד שאבי לימד אותי, שעם האמת אפשר לחדור דרך קירות של פלדה - עובד כמו שעון! לא פעם ולא פעמיים היה נראה, שאם אגיד את האמת אני אבוד, ועל ידי שקר יסתדרו כל העניינים. אבל תמיד אמרתי את האמת, ובסוף שמחתי על שאמרתי את האמת. דווקא כך דברים הסתדרו.

אתה לא חייב לשפוף ולספר כל דבר. אל תהיה 'יאכנע', אל תספר הכל, רק מה שאתה חייב. אבל כשאין לך ברירה, ואתה מוכרח לענות 'כן' או 'לא', אל תגיד שקר! עם שקר לא תצליח! השקר - אין לו רגלים...

במדרש מובא, שבשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לנח שיכניס שניים שניים מכל החי אל התיבה, נכנסו כל אחד ובן זוגו עמו. בא השקר

מדוע לא רצה הרמב"ן שיקראו לנכדו על שמו?

"וַתֵּלֶד לוֹ אֶת נָדָב וְאֶת אֲבִיהוּא" (שמות ו', כ"ג)

קב ונקי
הרב צבי זינברג

והנה הרמב"ן בבראשית שם, חולק על הראשונים בביאור הפסוק, "ותקרא את שמו שלה", אולם כתוב בספר 'אוצרות ירושלים' (להרב ישעיהו סגל גאלד, כרך יד-טו חלק קנ"ח סי' ש"מ), שלא חולק הרמב"ן על עצם המנהג שזכותו של האב קודם. וראיה לזה ממה שכתוב בשו"ת הרשב"ש (סי' רצ"א), שהבן של הרמב"ן רבינו שלמה ז"ל נשא את בתו של רבינו יונה, וכשהיתה מעוברת נפטר רבינו יונה.

כשנולד הבן, אמר הרמב"ן שאף שמהראוי היה לקרותו בשם משה, שזה זכותו של האב, בכל זאת רוצה אני שיקראוהו בשם זקנו רבינו יונה, על שם 'זורח השמש ובא השמש', וכן היה דנפק מיניה גברא רבה, וגדול בישראל.

בס' עיקרי הד"ט (הל' כיבוד אב ואם סי' כ"ה) מודפס בסוף השולחן ערוך, מביא שכתב הרב פרי הארץ בשם רז"ל שנדב נקרא ע"ש חמיו של אהרן "עמינדב", ואביהו נקרא ע"ש אביו ר"ל אבי-הוא, ונענש על הקדמת חמיו לאביו וזה אחת הסיבות שמתו. ומזה מביא ראיה לשיטת הסוברים שהזכות לקריאת השם לבן הראשון הוא לאב, (ע"י בדעת זקנים לבעלי התוספות וכן בחזקוני על הפסוק: "ותקרא את שמו שלה" - בראשית לח, ה)

וכתב שם, שלנוהגים כן אין לוותר לאשתו משום 'שלום בית' ולקרוא ע"ש אביה, משום דהוי פגיעה בכבוד אביו, ואם היא מתעקשת בזה, ומשום פשרה, נקבע ביניהם לתת לו שם על שניהם - יקדים שם אביו.

האם נרפא משה מהמום של "ערל שפתים"?

"וְאֵנִי עֵרֶל שְׁפֵתַיִם" (שמות ו', י"ב)

זה מכלל האותות והמופתים שנראה בהם גדולתו לעיני המצרים וישראל ופרעה.

אולם ראה בדרשות הר"ן (הדרוש החמישי), שהסיבה שלמשה לא היה דיבור צח, כדי שלא יחשבו שעם ישראל נמשכו אחריו משום צחות לשונו, אלא רק מחמת שה' דיבר מתוך גרונו.

ומשמע מדברי הר"ן שאף בהיותו במצרים היה עוד כבד פה וכבד לשון.

מובא בחז"ל שבשעת מתן תורה כל החולים ובעלי מומים נתרפאו, ויש לעיין האם גם משה רבינו נרפא ממומו שהיה ערל שפתים.

ובפירושו ר' אברהם בן הרמב"ם כתב, שדעת רוב החכמים ז"ל שנסתלק ממשה רבינו מעצור לשונו, ור' סעדיה ז"ל סבר שזה היה ממצרים ואילך, מפני הראיה מדיבורו כמה דיבורים בלתי תרגומו של אהרן, ואמר ר' סעדיה כי

כשביקש פעם ד"ר רוטשילד ברכה מה'בבא סאלי' לאחר טיפול ממושך ומסור שכלל זריקות, הגיב הצדיק ואמר 'עכשיו אינני יכול לברך אותך כראוי, שהרי הכאבת לי על ידי הזריקה... אבל אני מבקש שתבוא במיוחד שנית, ואז אברך אותך מכל הלב'...

הרב משה מיכאל צורן בסיפורים יחודיים על הרב ד"ר משה רוטשילד זצ"ל

”וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָיו ד'” (שמות ו' י"ב)

במקום פרדס הדרים, והתעוררה בעיה הלכתית חמורה, בנוגע להשחתת הפירות. 'היה צריך להמתין עד שיתייבשו, ולמרות שלאבא אצה הדרך, הוא כמובן לא עשה דבר נגד ההלכה'.

ראה השי"ת בצער, וזימן לו פתרון מהיר מאוד... לילה אחד הגיעו מחבלים ערביים והשחיתו את כל הפרדס, עקרו את העצים ואת הפירות גם יחד, ו'הכשירו' בכך את השטח לבניה. המשטרה מיהרה להגיע למקום, כדי לאמוד את הנזקים, אבל בעל-הבית אמר לשוטרים שהם יכולים ללכת, כי הוא איננו מתכוון לתבוע אף אחד בגין הנזקים שנגרמו לו...

ביקש להכפיל את התרומה

כך או כך, עצם רכישתה של הקרקע באופן פרטי לחלוטין, ללא הסתמכות על גופים ורשויות שונות, מוכיחה על נקיותו המוחלטת של הרב ד"ר רוטשילד, שידע שאם הוא רוצה בהצלחתו של הפרויקט, ומי כמוהו אכן רצה בכך, חובה עליו לדאוג שהכל יהיה נקי-נקי. ולא שאם מקבל קרקע עירונית, הפרויקט לא יהיה נקי; אבל שונה היא ההגדרה של המושג 'נקיות' אצל ד"ר רוטשילד, מאשר אצל כל בני האדם האחרים. ואגב, כיון שהקרקע היתה פרטית, ועמדה בבעלותו, הרי כל פעם שסיימו לבנות קומה בבית החולים, והקימו בה מעקה, בירך הד"ר 'על מצות מעקה', ברכה שאפשר לאומרה רק כאשר המקום נמצא בבעלותו של המברך.

בשיחה נרגשת שקיימנו בלשכתו של ד"ר רוטשילד זצ"ל, הוא גילה לנו במפתיע, כי לאחר שאביו נפטר, בשוויץ, היה צריך לנסוע לכינוס רפואי ביפאן. 'ברם, מפאת שנת-האבל, שאלתי את פי מורי-ורבי, הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל, האם לנסוע, אם לאו, והוא יעץ לי לנסוע בשנה ההיא לירחי-כלה של ישיבת פוניבז'. כמובן ששמעתי לדבריו, ומאז, במשך למעלה מ-50 שנה, השתתפתי בקביעות בירחי-כלה'.

אבל, פעימה דרמטית נוספת ארעה אז בחייו, כאשר פגש לראשונה את המשגיח דיישיבת פוניבז', מרן הגר"י לוונשטיין זצ"ל, וזכה לטפל בו ולקשור עימו קשרי ידידות, ולהיות רופאו האישי. 'בשלב זה גמלה בליבי ההחלטה, שכדאי מאוד לעלות ארצה ולהתגורר בקרבת הצדיקים הללו', אומר ד"ר רוטשילד. וכשהרופא השוויצרי הזה אומר, הוא גם עושה.

הבעיה של הפרדס

בתוך זמן קצר הגיע ארצה עם משפחתו והתיישב בבני ברק, והפך לרופאם האישי של רבים מגדולי ישראל. וכאשר מרנן הסטייפלער והבבא-סאלי אמרו לו 'למה אין בית חולים בבני ברק', החליט ללכת על פרויקט-העל, שאיש לא האמין בזמנו שיקרום אי-פעם עור וגידים.

כאשר היינו בלשכתו לפני מספר חודשים, נזכר המייסד באותם 12 דונמים שרכש מכספו האישי, ובד-בבד מצביע על תעודה היסטורית התלויה על קיר לשכתו. תעודה זו, שנכתבה בזמנו על ידי מהנדס העיריה, מתעדת פרשיה מוזרה, לפיה לאחר ששילם 10% דמי קדימה על הקרקע, הגיעו אליו נציגים משפטיים וביקשו לבטל את החוזה, כיון שהשטח הוקצה כבר ל...בריכת שחיה מעורבת בבני ברק.

התביעה הזו לא 'ושמה בסופו של דבר, ו'מעניני הישועה' קם והפך לעובדה מוגמרת, כשד"ר רוטשילד קובע שהמוסד הרפואי ייקרא 'בית רפואה', ולא 'בית חולים', 'כדי להמחיש את המטרה הניצבת מול עינינו, שהמאושפז ייצא מכתלי המוסד הרפואי כשהוא במצב רפואי טוב יותר מזה שנכנס'.

בניו של הד"ר מספרים, שכאשר אביהם רכש את הקרקע, היה

לצאת עימו החוצה. 'אני רוצה לברך את האוטו שלך, כדי שלא תהינה לך תאונות', אמר. הבעיה היתה שבאותו לילה הגיע הד"ר במונית... אבל הרופא סרב לוותר על הברכה. למחרת בבוקר נסע שוב לנתיבות ברכבו, כדי שהבבא סאלי יאציל את ברכותיו על הרכב...

המופת של הבבא מאיר זי"ע

כדי להמחיש את מידת האמת שהיתה בבבא סאלי, מספרים הבנים שכשביקש פעם ד"ר רוטשילד ברכה מהצדיק לאחר טיפול ממושך ומסור שכלל זריקות, הגיב הבבא סאלי ואמר 'עכשיו אינני יכול לברך אותך כראוי, שהרי הכאבת לי על ידי הזריקה... אבל אני מבקש שתבוא במיוחד שנית, ואז אברך אותך מכל הלב'...

כששאלנו את הבנים איך בעצם נוצר הקשר בינו לבבא סאלי, הם משיבים לנו בדבר לאידוע, ומספרים שיום אחד התקשר הצדיק מנתיבות וביקש מאביהם להגיע אליו. משהגיע, גילה לו הבבא סאלי כי הראוהו בחלום שהוא צריך לקחת את ד"ר רוטשילד מבני ברק לרופאו האישי... בשל הקירבה האישית שהיתה לו לצדיק המפורסם, אצר הרופא בקרבו סיפורים נדירים ומסמרי-שיער על הבבא סאלי.

פעם, והיה זה לאחר שנודע לד"ר רוטשילד שהבבא סאלי עורך תעניות וסיגופים רבים, פנה אליו הד"ר ואמר: 'הרב הרי מעריך אותי... אז אני מבקש, שבשל ההערכה הזו ימלא הרב את בקשתך, ויאכל בשר'... והבבא סאלי, למרבה ההפתעה, הסכים. הוא קרב כבר את הבשר אל פיו, אבל ברגע האחרון אמר לרוטשילד 'אם אתה כל כך רוצה בטובתי, אז אני מבקש שתאכל אתה את הבשר'...

הרה"ג רבי יוסף רוטשילד מספר לנו, שכאשר אביו היה פעם אצל בנו של הבבא סאלי, הלא הוא הצדיק הבבא מאיר, באשדוד, ראה שבחדר המדרגות אין אור. כדרכו, להעיר על כל דבר נצרך, שאל את הצדיק 'למה אין אור בחדר המדרגות'...

והבבא מאיר השיב: השכנים שלי הם חילוניים, ומדליקים את האור בחדר המדרגות בשבת. ביקשתי מהם כמה פעמים שלא יעשו זאת, והם אינם שומעים. אז גזרתי על האור בחדר המדרגות שלא יפעל יותר - - - ומאז, כל החשמלאים שהגיעו למקום לא הצליחו לתקן את ה'תקלה', ואמר בנו של הד"ר שהיה נוכח בשעת המעשה הנ"ל.

(המודיע תשרי תשע"ט)

דוגמא נוספת לישרותו המוחלטת, ולעמידתו האיתנה מאחורי כל סיכום שהושג איתו, אפשר להביא מהעובדה הבאה. לאחר שהאחים הגבירים פרישוואסר מלונדון, סיכמו איתו על תרומה בסך מסוים, וקריאת שמו של בית החולים על שם ('מעייני הישועה' הוא רמז לשם של האחים, כידוע), הגיע תורם נוסף שהבטיח להכפיל ולשלש את הסכום, על מנת שהמקום ייקרא על שמו. למותר לציין, שלמרות שהיה מדובר בסכומי כסף אדירים, לא היה מה לדבר עם רוטשילד על כך... למרות שהסיכומים עם האחים הלונדוניים היו בעל-פה...

נקיותו זו בכל עניני המזון, היא אחת הסיבות שרבים מגדולי הדור העריכו את אישיותו ודמותו, ובחרו בו כרופאם האישי. אבל עוד לפני שנספר על הטיפול הרפואי שהעניק לגדולי הדור, חובה עלינו לספר על הקשר המיוחד שנטווה בינו לבין מרן הגאב"ד דפוניבו'הגרי"ש כהנמן זצ"ל.

זוה קרה עוד בהיותו מתגורר בציריך, והגרי"ש היה מגיע לעיר זו על מנת לאסוף כספים לשיבה שהקים בבני ברק. כל פעם כשהגרי"ש הזדמן לעיר, זוה קרה לעתים תכופות, היה ר' משה מבטל את כל פגישותיו ומכפיף את עצמו ללוח הזמנים של הגאון זצ"ל. הוא גם הסיע אותו לכל מקום שביקש.

מסעות רבים ערך הרופא עם ראש ישיבת פוניבו', וסייע לו באופן ממש במגביות עבור הישיבה. הבנים מספרים לנו על קוריוז 'המתאים' מאוד לאביהם... ר' משה, שראה כמה מתאמץ הגרי"ש במהלך היום באיסוף הכספים, דרש ממנו - כרופא - לישון בלילה כמה שעות טובות, על מנת שהמגביות לא יפגעו בבריאותו. ברם, הגרי"ש כהנמן, מצידו, שבמשך היום לא יכול היה ללמוד, ביקש לנצל לפחות את שעות הלילה ללימוד...

הוא היה נוהג לומר לד"ר רוטשילד 'בוא נלך לישון', וכשראה שהד"ר נרדם - היה קם ולומד עד השעות המאוחרות... פעם הבחין ד"ר רוטשילד בכך, וכשהגיע ליל שבת תכנן 'להפריע' להגרי"ש בלימודו, ולאלצו ללכת לישון. הוא ניגש אל שעון השבת, וכיוון אותו כך שהאור יכבה בשעה מוקדמת... ראה הגרי"ש שבדירה אין אור, יצא מהבית וישב בחדר המדרגות ושם למד כמעט כל הלילה...

ד"ר רוטשילד היה גם רופאו האישי של הבבא סאלי, ומאות פעמים נסע אליו לנתיבות, על פי קריאתו של הצדיק. גם כשהגיעה הקריאה בשעה מאוחרת בלילה, היה מזדרז לצאת, ומפני שלא רצה לנהוג בשעה כזו, הזמין מונית על חשבוננו הפרטי, ונסע לנתיבות. פעם, לאחר שטיפל במסירות במרנא הבבא-סאלי, ביקש הצדיק

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל

שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

אבא חלם על אחד המפתחות שלו שצריך הוא לקחתו. למרות שלא הכיר בערכם של חלומות, החליט לעשות מעשה ונטל את המפתח בכיסו. כשהגיע לישיבה, הבחין בבחור עם רעמת שיער מתולתלת שנראה מוטרד ביותר. התלמיד הסביר, שהוא הגיע להכיר את הישיבה, אבל אבד לו המפתח של המזוודה שבה חפצי הערך היקרים לו עד מאוד

מסכת חיים מופלאה של הגאון רבי מנחם מנדל וינבך זצוק"ל

"וַיַּעַשׂוּ בֶן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן פֶּאֶשֶׁר צִנְהָ ד'" (שמות ז' כ')

דוגמא מוחשית לעבודתו כלפי שמיא מבלי להתחשב בתוצאה, שח בפנינו בנו הרב משה שליט"א, שבאחת השבתות הגיע בבהלה אחד מהשכנים וסיפר כי בנו הקט אבד, ואינו יודע האיך לנהוג לאתרו. אבא זצ"ל קם מיד ממקום מושבו ויצא לרחוב העיר לחפשו. שאלתיו, הרי אינך מכיר את הילד, ואיך תלך לחפשו במקרה שכזה. ואבא משיב בטבעיות- אם בן קטן של שכן אבד, לא ניתן להישאר לשבת בבית, וחייבים לצאת לחפש... בלא כל קשר לתוצאת המעשה.

המפתח לליבו של התלמיד

מעשה ייחודי המעיד יותר מכל על המפתח המיוחד שפתח סגור ליבם של תלמידיו המעורב עם סיעתא דשמיא מיוחדת, שח בפנינו בנו רבי משה שליט"א. היה זה באחד הלילות, אבא חלם על אחד המפתחות ששכנו בביתו שנצרך הוא לקחתו עמו לצורך חשוב מיוחד. למרות שלא הכיר בערכם של חלומות, החליט לעשות מעשה ונטל את אותו מפתח בכיסו, שמא אכן יזדמן לו להשתמש בו לדבר צורך.

עם הגיעו לישיבה, הוא מבחין בבחור עם רעמת שיער מתולתלת היושב בפתח הישיבה ונראה מוטרד ביותר. הוא שאלו לפרש הדבר והתלמיד משיב לו- שהוא הגיע הנה לנסות להכיר את הישיבה, יחד עם מזוודה חשובה שבה חפצי הערך היקרים לו עד מאוד, והנה אבד

אחד המאפיינים באישיותו היתה ה'ישרות'. הוא לא יכול היה לשמוע או להיתקל במשהו שאינו ישר בתכלית, הן בלימוד והן בהנהגה ציבורית ופרטית. פעם בעידנא דחדוותא סיפר שבהיותו בארה"ב נתקל לא מעט באנשים שאינם ישרים ולא יכל לסבול את הסתירה בישותם, בשל כך הלך לבית מדרשו של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, ושהה במקום במשך כשבועיים ימים. בימים אלה לא גרע עיניו מדמותו של רבי משה, וכך החזיר לעצמו את הישרות ואת האמונת חכמים שהיו נר לרגליו.

רבי מנדל זצ"ל נהג להיוועץ בגדולי התורה ולקבל מהם את אורחות הישיבה בכל אשר נקרה בדרכו. סיפר ידידו רבי נטע שילר שליט"א, שאמר לו מרן הגרא"מ שך זיע"א:

"יש הרבה ראשי ישיבות של בעלי תשובה שמגיעים להתייעץ, ובאים לקבל היתרים, הישיבה היחידה שמחפשת כל העת מה לעשות לכתחילה, זוהי ישיבת אור שמח, ואני מקנא בעוה"ב של ראשיה".

בהזדמנויות שונות כשבאו להיוועץ עם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל בענייני בעלי תשובה היה שולח אותם לר' מנדל זצ"ל, באומרו שניתן לסמוך עליו בעניינים אלו.

בנו רבי משה שליט"א מספר לנו על מעשה שריגשו במיוחד-

"אבא ממעט היה לנסוע במוניות, ותמיד היה משתרך באוטובוסים, באחת הפעמים ראיתיו כשהוא מזמין מונית ספיישל לנסיעה לבני ברק. לשאלתי הסביר אבא זצ"ל שהמדובר בענין ציבורי חשוב, ומרן הגרא"מ שך התקשר לקרוא לו, ואם כך, איך הוא יכול להתעכב בנסיעה באוטובוס?"

עוד נקודה מאפיינת הינה ההסתפקות במועט. למרות שהגיע מחו"ל והכיר, מהם חיי החומר, מאס בהם בכל כוחו. זה התבטא בביתו הפשוט ובהליכותיו העממיות.

סיפר אחד מהנהלת הישיבה שפעם יצא רבי מנדל בשליחות מטעם הישיבה לסבב של הרצאות בחו"ל, וכמקובל, ניתנו לו \$300 להוצאותיו. הוא חזר מחו"ל כשבדו \$287 ופתק המסכם את הוצאותיו: פחית שתייה, כניסה למקווה ונסיעה באוטובוס...

באמצע הפגישה הגורלית בין ה'אור שמח' ל'חפץ חיים', קם האור שמח באמצע הדברים, קטע את הדיון ויצא מהחדר...

ומה הלימוד לדורות מהצפרדע במצרים ומבארה של מרים בטבריה?

הרב בנימין גולד

"ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (שמות ח', ב')

לפרדע אחת היתה והיו המלכיים מכיס אותה, והיא מתזת נחילין נחילין (כ"ט)

המים על בשרו ובכל מקום שנתזו המים נרפא השחין אבל שאר גופו נשאר מוכה שחין, והבין וכאב את תוצאת רגזנותו, ומה שלא שתק והתגבר על עצמו, ועל זה אמרו חכמים (קדושין מא) 'רגזן לא עלתה בידי אלא רגזנותו', מלבד זה הוא רק מפסיד!

על זהירותם הנוראה של גדולי ישראל ממידת הכעס, אפשר ללמוד ממה שהתרחש בשלהי ועידת פטרבוג שהתכנסה בחודש אדר שנת תר"ע, לדון בין השאר בדרישת הממשלה הרוסית לחייב אל כל נושאי המשרות הרבניות להשתלם בשפה הרוסית ובלימודים כללים.

גדולי ישראל באותה תקופה נחלקו בזה חלקם ראו בכל דבר שאפשר להתקיים איתו, וביניהם היו האור שמח, ר' דוד קרלינר שהיה מגאוני הדור, ר' חיים עוזר, ור' איצלה פוניבצר. ומצד שני לחמו בכל כוחם כנגד גזירה זו ר' חיים מברסקי, החפץ חיים והרש"ב מלובביץ.

החפץ חיים שהיה אמור להגיע לוועידה, שלח במקומו את ראש ישיבת ראדין הגר"מ לנדינסקי, ורק בקש ממנו שאם יראה כי כלתה הרעה ויד המתירים על העליונה שיקרא לו ויבא מיד.

וכך הוה, בכמה ימי הוועידה היה נראה כי יד המתירים על העליונה, והר"מ לנדינסקי שלח טלגרמה דחופה לח"ח שיבא, ואכן הח"ח הגיע לאחר כמה ימים, ומיד בהגיעו התחיל למסור כמה וכמה נאומים נרגשים שהתחילו להשפיע על הרבנים לקבל את דעתו שהיא דעת המתנגדים.

באותם ימים נכנס החפץ חיים עם ר' משה לנדינסקי, לשוחח עם ר' מאיר שמחה, האור שמח שהיה בראש המתירים, מיד התחיל

מעשה זה של המצרים הוא תמוה לכל שומע, אחרי שראו שככל שהם חוזרים ומכים את הצפרדע, יוצאים עוד ועוד צפרדעים, מדוע לא הפסיקו ומדוע המשיכו להכות ולהכות אף שראו שמעשיהם אלו מביאים עליהם חורבן גדול?

קושיא זו מביא הסטייפלר זצ"ל בספרו ברכת פרץ, ותירץ שבאמת השכל האנושי אומר שצריך להפסיק להכות כשכל הכאה רק עושה ההיפך מרצונם וכונתם, אלא שאצל המצרים זה עבד אחרת, שכיון שראו שהצפרדע מוסיפה להתזי נחילים עוד ועוד והם לא מצליחים להורגה, גבר כעסם עליה וכל רצונם מעתה היה רק להתנקם ממנה ולהכותה ככל האפשר, ואף שראו שממשיכה להתזי נחילי צפרדעים, זה כבר לא מנע מהם לעצור, כי בערה בהם חמת הנקמה והכעס, וככל שהוסיפו להתזי הוסיפו לכעוס וחמתם בערה בהם, וכך בכל הכאה גברה בערת חמתם עליה והם הוסיפו להכותה ולהתנקם בה, והיא הוסיפה להתזי נחילין נחילין עד כי "ותכס את ארץ מצרים".

מוסר השכל גדול וחשוב לחיים אנו למדים מכך, כותב הברכת פרץ, שהאדם בשעת כעסו אם ישמע חרפתו וישתוק ולא ישיב ישתק וירגע הדבר לאט לאט, ותעלם חמתו וכעסו, אבל כשמשיב לשכנגדו הרי חברו מוסיף להשיב לעומתו כהנה וכהנה, כל כמה שיוסיף להתנקם חבירו יוסיף להקניטו, והאש תגדל ותבער בין שניהם עד שתשרוף כל חלקה טובה. וא"כ הדעת נותנת שטוב לאדם לשתוק בשעת מריבה, אבל מדת הכעס אומרת איך אנכי אשתוק? מדוע שאעבור על פגיעה בכבודי? ומתחיל להשיב וחבירו כנגדו וכן חוזר חלילה מכאן נלמד כמה גרועה ומזקת מדת הכעס, ועד כמה מעולה וגדולה מידת ההתגברות והשתיקה בעת כעס.

בספר הכל בו (סי' מ"א) כתב שנהגו הנשים לדלות מים במוצאי שבת תיכף ששמעו ברכו, שמצינו באגדה שבארה של מרים נמצא בימה של טבריה, וכל מוצאי שבת מחזרת על כל בארות ועל כל מעיינות וכל מי שהוא חולה ויזדמן לו מים וישתה אפילו כל גופו מוכה שחין מיד נרפא. ומעשה באדם אחד שהיה מוכה שחין והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים ונתעכבה יותר מדי ונזדמנה לה בארה של מרים ומלאה כדה מאותם המים, כיון שבאה אצל בעלה כעס עליה ומרוב כעסה נפל כדה משכמה ונשבר הכד ונפלו מטיפי

הופיע שמות א'

ארגון 'דרשו' ו'אחינו' שמחים להודיע על הוצאתו לאור של כרך נוסף

'לקראת שבת שמות א' בסדרת הספרים המצליחה לקראת שבת.

לרגל הוצאתו לאור של הכרך החדש, 'דרשו' ו'אחינו' יוצאים במבצע ענק, של 'תורמים לקירוב קרובים ורחוקים, ומקבלים מתנות':

מסלול
 מס' 18

תרום סך 33 ₪ למשך 3 חודשים,
 סך כל התרומה 99 ש"ח

**בחר לך מתנה
 3 ספרים
 מספרי 'דרשו'**

כרך 'משנה ברורה', חומש, 'דרש דוד' מועדים,
 'חפץ חיים', 'שמירת הלשון', 'מועד לדוד',
 'קנין שמעתיא', לקראת שבת.
עד 3 ספרים וללא הגבלת כמות מכל ספר, חוץ מ'משנה ברורה' / חומש-
 מוגבל לכרך אחד בכל חבילת תרומה.
 משלוח חינם בערים: אלעד, ירושלים, ב"ב, ביתר, מודיעין עילית, ב.
 שמש, גבעתיא. שאר הערים בתוספת 10 ש"ח

מסלול
 מס' 17

תרום סך 18 ₪ למשך 18 חודשים,
 סך כל התרומה 324 ש"ח

**קבל מיידית מתנה בסך
 577 ש"ח**

סט 'משנה ברורה' מפואר מהדורת 'דרשו'
 3 כרכים של 'לקראת שבת' בראשית א+ב, שמות א
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה על סך 50.000 ₪

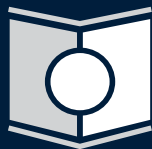
מסלול
 מס' 16

תרום סך 18 ₪ למשך 16 חודשים,
 סך כל התרומה 288 ש"ח

**קבל מיידית מתנה בסך
 519 ש"ח**

סט 'משנה ברורה' מפואר מהדורת 'דרשו'
 הספר החדש 'לקראת שבת' שמות א
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה על סך 50.000 ₪

להצטרפות וקבלת המתנות:

Dirshu
דרשו ד' ועוזן
קרן עולמית להיוק
ועידוד לימוד התורה

התורמים יזכו בכרטיסי הגרלות להגרלה הגדולה בסכום מצטבר של

50.000

ובנוסף, 'דרשו' מעניק באופן מיידי וללא הגרלה מתנות עד לשווי של **1711 ש"ח**

מסלול
מס' 20

תרום סך 36 ₪ למשך 24 חודשים,
סך כל התרומה 864 ש"ח

קבל מיידית מתנה בסך

1711

ש"ח

- סט 'משנה ברורה' מפואר מהדורת 'דרשו'
- 3 כרכים של 'לקראת שבת' בראשית א+ב, שמות א
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
- גביע כסף
- סכין כסף
- 10 כרטיסים להגרלה הגדולה על סך 50.000 ש"ח

מסלול
מס' 19

תרום סך 33 ₪ למשך 3 חודשים,
סך כל התרומה 99 ש"ח

קבל מיידית מתנה בסך

187

ש"ח

- 'לקראת שבת' בראשית א'
- 'לקראת שבת' בראשית ב'
- 'לקראת שבת' שמות א'
- כרטיס להגרלה הגדולה על סך 50.000 ₪

'אבל היום כבר לא כואבת לך הרגל!' - תמהה הרבנית. 'נכון' - ענה ר' שלום - 'אבל גם המשגיח יודע שכבר עברו שבועיים מהברית ויתכן שכבר פסקו כאבי הרגליים, ובכל אופן הוא התפלא על נסיעתי, אז אני לא נוסע...' - חזר ר' שלום על החלטתו הנחרצת

מדוע ביטל ר' שלום את נסיעותיו לחוץ לארץ?

הרב ישראל ליוש

"לְכֹן אֶמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'" (שמות ו', ו')

בפעם הראשונה נפגשים כאן בני ישראל עם מצות 'אמונת חכמים'. עד עתה אבות האומה לא נצטוו להעביר אמירות ומסרים מהקב"ה לבני ישראל. נח אמנם נצטווה לבנות תיבה, והקב"ה ציפה שמבנייתה יתעוררו האנשים וישבו בתשובה, אבל נח לא נצטווה לומר דבר לעם. אף אברהם אבינו, למרות שעסק בפרסום האמונה בבורא העולם, לא עשה כן משום שנצטווה לפרסם את האמונה, או להעביר מסר מהקב"ה, אלא הבין והחליט על דעת עצמו לפרסם לרבים מי ברא את העולם.

והנה כאן, משה רבינו הוא הנביא הראשון שמצווה לומר דבר מה לבני ישראל, ומהעם נדרש להאמין לו באמונה שלמה, שאכן דבריו הם דברי הקב"ה.

ואמנם בני ישראל לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, אך הרמב"ן אומר: 'לא בעבור שלא יאמינו בה' ובנביאו, רק שלא הטו אוזן לדבריו'.

ספורים יוקדי הוד מסופרים בספר 'קול חוצב' על האמונת חכמים של הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל. בכל תקופות חייו, אף שכבר היה 'גדול' בזכות עצמו, לא הניע עפעף מבלי להתיעץ עם רבותיו. הוא קיבל את כל מה שאמרו לו כ'תורה מן השמים', ולא ניסה להתווכח איתם ולשנות את דעתם.

פעם נבצר מרבי שלום להשתתף בברית של אחד מנכדיו. המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל כובד בסנדקאות, והתעניין בסיבת היעדרותו של הסבא מן הברית. בני המשפחה השיבו למשגיח כי הוא חש כאבים עזים ברגליו, ולכן קשה היה לו להגיע לברית.

כעבור שבועיים, נכנס ר' שלום לרבי יחזקאל כדי להיפרד ממנו ולהתברך לפני נסיעה לחוץ לארץ. הביט עליו רבי יחזקאל ואמר לו: 'הרי שמעתי שהיו לכם כאבי רגליים, ואתם נוסעים?!' ר' שלום שמע... לא הגיב לדברי המשגיח, ויצא מן החדר בהכנעה מוחלטת.

ר' שלום שב לביתו, ופוגש את אשתו כשהיא עומדת ליד המזוודות הארוזות, ועוסקת באריזת המזוודה האחרונה. 'אינני נוסע' אמר לה ר' שלום בפסקנות!

למה? מה קרה? - התענינה הרבנית. ר' שלום סיפר לה את דברי המשגיח.

'אבל היום כבר לא כואבת לך הרגל!' - תמהה הרבנית. 'נכון' - ענה ר' שלום - 'אבל גם המשגיח יודע שכבר עברו שבועיים מהברית ויתכן שכבר פסקו כאבי הרגליים, ובכל אופן הוא התפלא על נסיעתי, אז אני לא נוסע...' - חזר ר' שלום על החלטתו הנחרצת.

'וחוץ מזה' - הוסיף ר' שלום - 'בלאו הכי אינני יכול ליסוע, כי לא קיבלתי ממנו ברכת הדרך, כהרגלי להתברך ממנו לפני כל נסיעה!'.

כרטיס הטיסה בוטל, זה היה כמובן כרוך בתשלום קנס. אך שום דבר לא הניא את ר' שלום מלהאמין בדברי רבותיו, אמונה מוחלטת ללא פשרות.

מעשה דומה ארע לרבי שלום עם מרן הסטייפלר זצ"ל. והישועה בעקבות האמונה, צמחה מיד.

כהרגלו, לפני אחת הנסיעות לחו"ל, נכנס ר' שלום להיפרד ולהתברך מהסטייפלר זצ"ל. כששמע הסטייפלר את מבוקשו של ר' שלום, הפטיר פעם אחר פעם: 'מה אתה רוצה ממני?'.

ר' שלום החליט מיד לדחות את הנסיעה למועד אחר.

לאחר מכן, ספר ר' שלום לחתנו רבי משה אריאל: 'רציתי ליסוע לארצות הברית, כדי לפגוש שם יהודי, בעל ממון מפורסם, שיתרום מכספו להוצאת הספר 'דעת תורה' של המהרש"ם. היום צעדתי ברחוב, ולפתע צדה עיני את אותו נדיב שאליו הייתי אמור ליסוע לארצות הברית. לאחר ששמע את מבוקשי, אמר לי: ר' שלום, בארצות הברית לא היית פוגש אותי... הנה לך כל הסכום הנצרך להדפסת הספר...'

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפרוך** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2

הרב **אפרים סגל** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 2

הרב **אריה זילברשטיין** שליט"א
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **יוסף מגנוז** שליט"א
הדף היומי בהלכה • צרפתית
שלוחה 2

הרב **מרדכי שלמה פריינד** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 2

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

הגשם הוסיף לרדת, נהג המשאית משרך את דרכו העירה, כשהבחור יושב בנחת במושב שלצד הנהג, וה'חזון איש' בבאגז' שמאחור, מאמץ את אחיזתו שלא ליפול...

למה התעקש ה'חזון איש' לשבת בבאגז'?

הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א
"אמר אל אהרן..." (שמות ז', י"ט)

פרשת השבוע הנוכחי עוסקת בתיאור שבע ממכות מצרים, אותן מכות אימתניות שהנחית הבורא יתברך על פרעה ועמו, כדי שישחררו את בני ישראל. מיד בתחילת סיפור המכות, מסתתרת לה פנינה נאה שכדאי לשים אליה לב, ערך ייחודי מעניין שנלקח בחשבון בתוך סערת המכות המתרחשת.

בורא עולם מורה להכות את היאור, כדי להפכו לדם. אף שמושה רבינו הוא מנהיג ישראל ומחולל המופתים במצרים, את המשימה להכות את היאור מטיל ה' על אהרן דווקא. משה לא יכול להכות את היאור, כי כשהיה תינוק זעיר הוחבא על שפת היאור, ולא ראוי שיכה את המקום שעמד לו למחסה ולהצלה. זאת, אף שהיאור הוא לא אדם, אין לו לב, הוא נטול רגשות, הוא לא חש את מה שעושים לו. בכל זאת, כיוון שמושה רבינו הסתתר בו ונעזר בו - אינו יכול להכותו, אינו יכול 'להכאיב' לו.

לא, היאור לא יצעק 'איי'. הוא לא מרגיש את כאב המכה, כשם שלא חש חסר כשמושה הסתתר בו. אך רק בגלל שהיאור שימש לו מחסה - די בזה כדי למנוע ממושה להכות את היאור, לשם מטרה טובה עליה ציווה ה'. משה מבין שלא יתכן שיניף יד על היאור - אותו יאור שגמל עמו טוב, כי הוא חייב ב'הכרת הטוב' ליאור, כהוקרה למים שבתוכו.

עובדה זו חושפת בפנינו את המחויבות העמוקה והערך הנעלה של 'הכרת הטוב', שהיא ביטוי רגשי עמוק, שהופך לכלי מעשי. 'הכרת הטוב', היא החובה להוקיר טובה, להודות, לחוש מחויבות עמוקה בעומק הלב להשיב טובה למי שגמל עמנו טובה, ולהשיב טובה במעשים. הכרת הטוב נובעת מחשיבה שלא חייבים לנו כלום, ואם משהו גמל עימנו טובה - אנו מחויבים להשיב לו כגמולו הטוב, ולמצוא דרך והזדמנות להודות לו מעומק הלב, במילים, בהכרה, ובמעשים של ממש.

יופיה של הכרת הטוב וקסמה יוצא הדופן, נחשפים גם בפרשת השבוע שעבר, בה מתואר סיפור נישואי משה, שהופך לחתנו של יתרו. משה בורח למדיין, נעמד על יד הבאר, ומושיע את בנות יתרו מהרועים המתנכלים להן. הן שבות הביתה מוקדם מהרגיל, ואביהן שואל שאלה, שהיא בעצם זעקה מהדהדת:

'למה זה עזבת את האיש' - הלא איש עשה עמך טובה, סייע לכן בהשקיית הצאן. כיצד יתכן שעזבת אותו כך, בשולי הדרך? המתבקש ביותר הוא להזמין הביתה, להגיש לו ארוחה. הלא הוא עשה עמך טובה, היכן הכרת הטוב שלך? כיצד יתכן שנותר בחוץ,

לאחר שגמל עמך טובה!?

בעקבות זאת, משה מוזמן הביתה, מתעכב בבית יתרו והופך לחתנו. יתרו - חותן משה, זכה בחתן שהוא מנהיג ישראל שנתן את התורה, זכה שחתנו הוא הנביא הגדול ביותר בכל הדורות, רק הודות להכרת הטוב. הכרת הטוב של יתרו הפכה לזכות עילאית, שהובילה אותו לחתן המובחר ביותר!

וכמים הפנים לפנים: הכרת הטוב של משה לחותנו, על שפתח בפניו את ביתו והשיא לו את בתו, היתה עצומה ובלתי נתפסת. עד כדי כך, שכאשר בורא עולם מגיע למשה רבינו ומבקש להטיל עליו את המשימה לגאול את ישראל ולהצילם מיד מצרים, משה מסרב בגלל הכרת הטוב לחותנו. המדרש בפרשת שמות מגלה, כי משה טוען בפני בורא עולם, שאינו יכול לצאת ממדיין למצרים ולגאול את ישראל ללא הסכמת חמיו, שכן חמיו פתח בפניו את ביתו, והוא חייב לו הכרת הטוב.

הבה נתבונן - היה אומר הסבא מסלבודקה זצ"ל: על כף המאזניים מוטלת השליחות החשובה, הנעלית, הנשגבה ביותר - להציל את בני ישראל ממצרים. למשה רבינו ניתנת הזכות להיות גואלם ומנהיגם, להוציאם מטומאת מצרים, להביאם להר סיני, ולתת להם את התורה. אך משה מסרב, מוותר על התפקיד הנשגב ביותר, בשל חובת הכרת הטוב!

כי הכרת הטוב, בסולם הערכים הנעלה של משה, מחייבת, תופסת וערכית יותר מכל תפקיד מוכבד, נשגב ונעלה באשר הוא. כדאי לוותר על תפקיד מנהיג ישראל, כדאי לעכב את גאולת ישראל ממצרים - כי הכרת הטוב חשובה יותר. הכרת הטוב היא ערך כה נעלה ומחייב, שלא ניתן להתעלם ממנו ולדלג עליו, גם במחיר שעם ישראל יישאר במצרים עד לבוא גואל אחר!

מתברר ש'הכרת הטוב' היא מוצר שאין לו מחיר, היא חשובה, נעלית ויקרה מכל מחיר שמשולם בגינה. אין מי מאיתנו שלא חייב הכרת הטוב למטיבים עמו - בני הבית, חברים, נותני שירות - כולם מטיבים עמנו, איש איש בדרכו. נזכור כי הכרת הטוב היא ערך ראשון במעלה, שכדאי להתמסר למענה ולהשקיע בה את כל הלב, להתמסר לבטאה בכל מחיר שבעולם. הבה נשקיע בהכרת הטוב, במסירות, ברצון ובשמחה, ונזכה להשפעה רוחנית טובה, עמה נוסיף ונגמול הכרת הטוב!

נסיעה קצרה שהפכה לחברותא ארוכה...

היה זה בשעת בוקר מוקדמת. ערפילי שחר רכים נחו בחלל השקט, בעולם שעוד לא התעורר. רבן של ישראל, ה'חזון איש' זצ"ל, כבר התפלל תפילת שחרית כוונתין, ויצא להליכת הבוקר הקבועה שלו, בפרדסים שבשולי בני ברק דאז.

בצאתו, ניגש אליו סבי, הגה"ח רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, שהיה אז בחור צעיר שהרבה להסתופף בצילו, וביקש להצטרף לטיול. ה'חזון איש' ניאות, וכך יצאו השניים להליכת בוקר צונן ונעים, כשהם משוחחים בדברי תורה. והנה, לפתע פתאום, החלו רוחות עזות שהביאו בכנפיהן עננים אפורים, השמים התכסו באפור כהה, ומטר עז החל ניתך על הארץ...

ה'חזון איש' ומלווהו עמדו בשולי אחד הפרדסים, סמוך לכביש, חשופים לגשם השוטף ההולך ומתחזק. אין כל קורת גג בקרבת מקום, איך אפשר לרוץ בגשם עד בני ברק?! ואז, כמו אור עולה מן האופק, נראתה משאית ישנה מתקרבת. הנהג הבחין בשני היהודים הזקוקים נואשות ל'טרמפ' שיחלץ אותם מהגשם, והתרגש לגלות כי אחד מהם הוא ה'חזון איש' בעצמו!

כשהגיע אליהם עצר הנהג את המשאית, והזמינם לעלות, תוך שהוא מבהיר שהוא הבעלים של המשאית ורשאי להעלות אנשים לרכב. אז הורה ה'חזון איש' למלווהו, הבחור שמואל צבי, כי יעלה על המשאית ויתיישב בכסא שעל יד הנהג, כשה'חזון איש' צועד אחורנית, לעלות אל הבאגז' הפרוץ שמאחור...

הבחור נבהל ונרתע. 'לא יתכן!' - קרא מייד, 'הרב יעלה וישב על יד הנהג, ואני אעלה לבאגז' מאחור. רבן של ישראל יסע כמו קרטון סחורה, בעוד אני אשב מלפנים!?' - קרא בזעזוע.

ה'חזון איש' חייך, והשיב תשובה שכדאי שתהדהד באוזנינו שוב ושוב: 'הלא הגעת איתי לטיול בוקר, ליית אותי במסירות. אני חייב לך הכרת הטוב, מבקש לגמול עמך טובה ולהעניק לך את המושב הטוב יותר במשאית - על יד הנהג. אני כבר אסתדר!'

הבחור נבהל ושאל: 'רגע, והלא אני הוא שביקשתי להצטרף לטיול, לעונג ולכבוד הוא לי! הרב הוא שגמל עמי טובה במתן האפשרות להלך עמו בצדי הדרכים! יעלה נא הרב ל'קבינה' ויתפוס מקומו על יד הנהג, ואני אתנוודד לי בבאגז' מאחור!'

הגשם הוסיף לרדת, בעל המשאית המתין בסבלנות, נדהם להיות עד לזיכוח המשונה, בין גדול הדור שטוען שהבחור שלצידו יישב בנוחות ליד הנהג כי הוא חב לו הכרת הטוב, בעוד טענת הבחור היא

שראוי שגדול הדור יישב ליד הנהג, והבחור הוא שיעלה לבאגז'. אך ה'חזון איש' לא ממהר להיכנע, חובת 'הכרת הטוב' חשובה מהחיפזון לחסות מהגשם השוטף...

כשראה הבחור כי ה'חזון איש' איתן בדעתו, גייס טיעון חדש ומקורי: 'והלא איך יראה הדבר, אם בשובנו לבני ברק יביטו האנשים ויראו שאני מתרווח לי מלפנים בעוד הרב בבאגז'? כל מי שיראה זאת יבוא לחשוד בי שאינני נוהג ברב בכבוד, ותיגרם פגיעה בשמי הטוב!' - טען בלהט... ה'חזון איש' האזין לטיעון ההגייוני וטיכס עצה גאונית: 'הבה ניסע, אתה בחזית ואני מאחור. כשנגיע לירכתי בני ברק, נתחלף' - הציע ה'חזון איש', ולבחור לא היתה ברירה אלא להסכים. הגשם הוסיף לרדת, נהג המשאית משרך את דרכו העירה, כשהבחור יושב בנחת במושב שלצד הנהג, וה'חזון איש' בבאגז' שמאחור, מאמץ את אחיזתו שלא ליפול...

כשהגיעו סמוך לבני ברק, עצר נהג המשאית והשניים התחלפו, ה'חזון איש' עבר לשבת מלפנים והבחור נעמד מאחור. אך בכך לא תמה הכרת הטוב של ה'חזון איש'. בהגיעם לביתו, ביקש ה'חזון איש' מנהג המשאית לבקש ממנו ברכה, עיצה, משהו שיוכל להשיב לו טובה ולהוקירו על שהביאו לבני ברק בעיצומה של סערה חורפית. הנהג הנהן במבוכה, לא מצא בקשה מיוחדת, אך סבי רבי שמואל צבי קפץ על ההזדמנות...

'אם כבר אפשר לבקש, אבקש שהרב יסדר לי חברותא כלבבי' - ביקש הנער, וה'חזון איש' ניאות. עוד באותו היום סידר לו חברותא את הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל - חתנו של ה'סטייפלער' ולימים מראשי ישיבת פוניבז', ואף ה'חזון איש' עצמו קבע עמו חברותא אישית, כל יום בשעת טיול הבוקר וגם בשעת ערב...

הסיפור המפליא הזה, המובא בספר 'אנא עבדא', מספק לנו הצצה על חשיבות 'הכרת הטוב' במשקפיים של גדול בישראל. כי אף שטיול הבוקר עם ה'חזון איש' הוא שעה של קורת רוח שאין כמותה, למרות זאת חש ה'חזון איש' כי הבחור מטיב עמו, ולכן העניק לו את המקום הטוב במשאית, וגם סידר לו חברותות כלבבו, כשהוא עצמו אחד מהם, הכל כדי להשיב לו טובה!

הבה נלמד מהסיפור הזה עד כמה גדולה חובת 'הכרת הטוב'. אנו מקבלים הרבה עזרה - מבני ביתנו הקרובים העומדים לצידנו לסייענו, מגבאי בית הכנסת שדואג שהמקום יהיה מסודר למעננו, מהחזן בתפילה הנותן קולו עבורנו, מהחברותא המשקיע זמן כדי ללמוד עימנו. נכון, כל אחד מהם עושה את תפקידו נאמנה, אבל הם עוזרים לנו, הם מקילים על חיינו!

וכשאנו זוכים בכל כך הרבה טובות ובכל כך הרבה סיוע, נעמיד לנגד עינינו את דמותו של גאון ישראל ה'חזון איש', מתנוודד בארגו שבירכתי המשאית, רק כדי להשיב טובה לבחור צעיר לימים, שעשה לו טובה קטנטנה וליווה אותו לטיול הבוקר, זכות וטובה לבחור לא פחות מל'חזון איש' בעצמו.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב אשר קובלסקי, כתבו ל:
6182918@gmail.com

האם מותר למכור נבלות וטרפות לגוי?

זווית
הלכתית
ב'דף היומי'

הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
מורה הוראה נאות שמחה - מודיעין עילית

והאם הגוי מותר באכילת איברים פנימיים של נבלה?

נהרג על אבר מן החי בעוף, ודנו הפוסקים האם כוונתו שמותר לגוי או שאסור רק שאינו נהרג, והראב"ד חולק וסובר שגם עוף אסור לבן נח האבר מן החי באיסור גמור.

מעתה דנו האחרונים לפי האמור יש איסור למכור לגוי בהמה שלמה בזמן שבני מעיה אסורים, וכשהיא נשחטה כראוי רק נמצאה טריפה בזה הפמ"ג מתיר כיון שהשחיטה מוציאתה מידי אבר מן החי, אך כשהסכין היתה פגומה והבהמה נבלה בזה אסור לכל הדעות להאכיל גוי מבני מעיה [והפרי חדש מתיר], ולגבי עוף תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד, ונתבאר שיש דעות שגם להרמב"ם אסור, והשאלה נשאלת על מה סמכו בכל הדורות למכור את הנבלות לגויים.

היתר החתם סופר

החת"ס כתב ליישב המנהג שמוכרים נבלות לגוי בדרך נפלא, שהרי רוב פעמים לא מצוי שהבהמה נבלה ודאית, וגם כשסכין פגומה נכרת יש צד שהפגימה לא קרעה את הסימנים, אלא שליהודים הדבר אסור ולוקים על זה כיון שהבהמה בחזקת איסור ש"ל"אינו זבוח" אך לגוי שלא נצטוו על השחיטה ועל איסור נבלה, הבהמה בחזקת היתר וכל ספק שמא השחיטה לא טובה יש לגוי חזקת היתר שאינה אבר מן החי, עוד הוסיף שגם כשמוכרים להם בהמות ועופות אין הכרח שיאכלו את המעיין והריאות כיון שבדרך כלל לא אוכלים אותם, ואין בזה איסור לפני עוור.

וסיים שמן המקרא יש להתיר שנאמר בדברים (פי"ד פסוק כ"א) לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי וגו', הרי התירה התורה למכור את הנבלות, ובפשטות גם נבלה שנפסלה שחיטתה מותר למכור לו.

במשחטות שבזמננו ששוחטים כמויות ענק של בהמות ועופות עבור הציבור, ויש אחוז ניכר של נבלות וטרפות, יש הסכם מסחרי למכור את הנבלות והטרפות לגויים ובכך לכסות במעט את העלויות וההפסדים שבזה.

האם מותר למכור לגוי את המעיין

ויש לברר האם אכן מותר לגוי לאכול את הנבלות והטרפות או שיש חילוק בין נבלה לטריפה ובין בהמה לעוף, ואף שהגויים אינם "שומרי מצוות" יאסר לנו למכור להם משום לפני עוור.

איסור המעיין והריאה לגוי

והנדון הוא במה שמבואר בסוגיא בחולין (דף לג.) שלדעת רב אחא בר יעקב אליבא דריש לקיש אסור להאכיל גוי מהאברים הפנימיים של הבהמה, כיון שבשעת שחיטה לאחר שנחתך הקנה, הריאה שתלויה בו כאילו נפרדה ומונחת בסל [דיקולא], וכיון שהבהמה עדיין מפרכסת יוצא שבשר או אבר שנחתך ממנה בשלב זה קודם שמתה נחשב אבר מן החי כדין כל בשר שחתכו מהבהמה בחייה שנאסר באכילה ליהודים, וגם לגויים אסור משבעה מצוות בני נח, וליהודים שיש מצות שחיטה, השחיטה מוציאה מידי אבר מן החי אף בעודה מפרכסת, אבל לגוי אין היתר שחיטה. אמנם הגמרא דוחה שיטה זו מכח ברייתא שמתירה לחתוך בשר מן הבהמה השחטה בעודה מפרכסת ולהמתין עד שתצא נפשה ומותר בין לישראל בין לגוי.

והרמב"ם בהלכות מלכים פ"ט ה"ג פסק שאסור לגוי, והרשב"א תמה עליו מהסוגיא, ופסק הטור יו"ד סי' כ"ז שלאחר שחיטה מותר להאכילה לגוי גם את הבשר שנתלש בעודה מפרכסת וכן התיר להאכיל את המעיין לגוי, וכתב הש"ך סי' ז"ך סק"ב שכל זה כאשר נשחטה הבהמה שחיטה כשרה שכיון שמוותרת לישראל, ליכא מידי שמותר לישראל ואסור לגוי כטעם המבואר בגמרא, אך אם לא נשחטה כראוי כיון שאסור לישראל משום אבר מן החי גם לגוי אסור.

חילוק בין נבלה וטרפה

ובזה יש חילוק בין נבלה וטרפה, שהפרי מגדים כותב שאם השחיטה היתה כדין אלא שנמצא טריפה בריאות או בצומת הגידין שבזה השחיטה הועילה להוציא מידי אבר מן החי אף לגוי מותר, אך כשהשחיטה לא היתה כדין כגון שהסכין פגומה ואז הבהמה היא נבילה לא הותר איסור אבר מן החי ואסור ליתנו לגוי, וסיים שהעולם אינם נזהרים בזה.

דין אבר מן החי בעוף

עוד דנו הפוסקים האם גם בעוף נאסר אבר מן החי לגוי או רק בבהמה, שהרמב"ם כתב בפ"ט ממלכים ה"א שיראה לו שגוי אינו

תגובות ניתן לשלוח לפקס 08-9791445

מי שיש לו טלית המיוחדת לשבת, מתי ראוי ונכון לבדוקה האם חוטיה כשרים? חוטי ציצית שנקשרו אחד בשני, האם מותר להפרידם בשבת?

והאם מותר בשבת להדק את הקשר העליון של הציצית שהתרופף?

נדונים הלכתיים אלו נכתבו על מנת לעורר לב הלומדים, ולהלכה יש לעיין במקורות. הובאו בביאורים ומוסיפים משנה ברורה מהדורת 'דרשו'

שלמה סי' שיז ס"ק א אות ה) שאסור להדק קשר או להרפותו, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב פל"ד סוף ס"ק ב), והוסיף (שם שעה"צ ס"ק מד) שאף לדעת החזו"א (או"ח סי' נב ס"ק יז) שאין קשר על גבי קשר נחשב כקשר אומן בציצית יש לאסור מעיקר הדין משום שכל קשירתה נחשבת כמעשה אומן.

אכן, אף כשנפרם הקשר האחרון שבציצית שאסור לחזקו בשבת, הורה הגר"נ קרליץ (שם ס"ק יד) שמ"מ מותר ללבוש טלית זו בשבת ואין לחוש שמא ישכח ליקשור, כיון שהציצית כשרה גם בלא לחזק את הקשר.

ובענין הידוק קשר הציצית בבית הכסא, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' טו אות ב) שמעיקר הדין אין בכך איסור, כיון שאין בזה דיבור ולא מחשבה של דבר שבקדושה, אבל כדאי להזהר, וכן הוא נוהג.

חוטי ציצית שנקשרו אחד בשני, האם מותר להפרידם בשבת?

חוטי ציצית שהסתבכו אחד בשני, האם מותר להפרידם בשבת? כתב המאמר מרדכי (סי' ח ס"ק ט) שמוותר הדבר, אלא אם כן היא ציצית חדשה, שהביא בשם גן המלך שאסר משום גמר מלאכה ומתקן.

מאידיך, החיד"א (קשר גודל סי' ב אות ג) כתב שאין להפריד את חוטי הציצית בשבת גם אם הם רק סבוכים קצת, וכן כתב השערי תשובה (ס"ק ח). ובטעמים של האוסרים כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ט ד"ה וחושבני, שולחן שלמה סי' שז ס"ק טו) שהוא משום מתקן, ואף שהרגילות היא שהחוטים מסתבכים ואם כן אין כאן קלקול ולא תחשב הפרדתם תיקון, מ"מ כיון שבשום פעם אין רגילים לסבכם בכוונה ואף על פי כן מבואר בשו"ע (כאן) שצריך להפרידם, לפיכך נחשב הסבך כקלקול בבגד ונחשבת הפרדת החוטים כתיקון. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב פל"ד ס"ק יא) שלשיטת הרמב"ם (פ"ח מהל' שבת ה"י) שהמפריד פתיל חייב משום מתיר, יש לדון לאסור גם במפריד ציצית משום 'מתיר', ולכל הפחות אסור מדרבנן. והוסיף, שכיון שלדעת הגר"א אין לברך כשהחוטים סבוכים, כשמפרידם הריהו נחשב למתקן.

אכן, כשאין החוטים סבוכים הרבה אלא רק מעט, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאין לאסור מהטעמים הנ"ל, ומותר להפרידם בשבת. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ט תשובה ז) שאם הסתבכו רק מעט מותר להפרידם, אך בסבוכים הרבה כעין פקעת אסור להפרידם.

מי שיש לו טלית המיוחדת לשבת, מתי ראוי ונכון לבדוקה האם חוטיה כשרים?

הלובש ציצית וטלית יש לו לבדוקה לפני לבישתו האם חוטיה שלמים והציצית כשרה, כנפסק בשו"ע (סי' ח סעי' ט) שהוא כדי שלא ישל בברכה לבטלה. עוד טעם כתב המשנ"ב (ס"ק כב) בשם האחרונים שצריך לבדוק גם מחמת ביטול מצות עשה של ציצית.

ולענין בדיקת חוטי הציצית בשבת, כתב המשנ"ב (שם ס"ק כ וסי' יג ס"ק ז) שגם בשבת יש לבדוק חוטי הציצית, והעולם אין נזהרים בזה. ובטעם הדבר שאין העולם נזהרים בזה, הביא בב"ה"ל (סי' יג ד"ה קודם)

לדון שלטעם המובא בשו"ע שהוא משום ברכה לבטלה, אין סיבה שלא לבדוק בשבת, שאם ימצא שהם פסולים ילבש ולא יברך, ורק לטעמו של המגן אברהם שהחשש שמא ילך בבגד ללא ציצית, א"כ בשבת אפילו ימצא שהטלית פסולה יכול ללבושה בבית כנסת מפני כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן [ראה באריכות במשנ"ב ס"ק ט].

ולמעשה כתב הביה"ל, שהנכון הוא שבערב שבת קודם כניסת השבת, יבדוק הטלית שלו בעת הנחתו בתיק, ואז לא יצטרך לבדוק בשבת.

ומי שיש לו טלית המיוחדת לשבת, וכנהוג בזמננו וכפי המבואר במשנ"ב (סי' רסב ס"ק ה) שטוב לעשות כן לייחד טלית המיוחדת לשבת, כתב הלקט ה'קמח החדש' (סי' ח ס"ק נג) שיותר נכון לבדוקה במוצאי שבת כשמקפלה כדי להכניסה לתיק [כי אין רגילים לבדוקם שוב לפני שבת].

האם מותר בשבת להדק את הקשר העליון של הציצית שהתרופף?

מדאורייתא אין חיוב לעשות בציצית אלא קשר אחד שאחר החוליה הראשונה, וחכמים תקנו לעשות שאר הקשרים והחוליות [ראה משנ"ב סי' יא ס"ק סו]. ובטעם הדבר שתיקנו חכמים לעשות את שאר הקשרים, כתב בתשובות הגאונים החדשות (סי' קצט) שהוא כדי להדק ולחזק את הקשר הראשון שלא יתרופף.

ואם בשבת התרופף קצת הקשר העליון שבציצית ואינו מהודק כל כך ורוצה להדקו, כתב הקצות השלחן (סי' כג בדה"ש ס"ק ד) שיש בזה חשש חיוב חטאת, מפני שקודם ההידוק לא היה עשוי מעשה אומן, ועל ידי ההידוק נעשה מעשה אומן. והוסיף, שאם היה הקשר רפוי מאד, דהיינו שהיה רחוק מהקשר שתחתיו, יתכן שחייב אף לדעת הרא"ש (שבת פט"ו סי' א) שכל קשר העשוי לקיימו גם כשאינו מעשה אומן נחשב לקשר מדאורייתא, כיון שקודם ההידוק לא היה עליו שם קשר כלל. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

ואני לתומי חשבת שהשטריימל זה לכבוד המעמד...

מאת מענדי איזן

עמדתי בצידי החדר והמתנתי לכניסתם של כ"ק האדמו"רים שליט"א, למעמד ההתכנסות של 'סיום חלק ג' ב'דף היומי בהלכה'. שפשפתי את עיני אם אני אכן רואה נכון, ולא טעיתי. כ"ק האדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א, נכנס לחדר עם השטריימל לראשו ובגדי השבת. ההתרגשות שלי היתה בשיאה, הנה כנראה, לרגל סיום חלק ג' בהלכות שבת ותחילת חלק ד' אין יותר חשוב לכבוד את המעמד מאשר בבגדי שבת. איך לא חשבת ע"ז קודם?, אמרתי לעצמי.. התלהבותי עלתה לדרגות גבוהות, כששמעתי את כ"ק מרון האדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שואל את כ"ק מרון האדמו"ר מבויאן שליט"א "א-ווי איז די שטריימל?" (היכן השטריימל) ממש הרגשתי..

אבל כנראה שהתלהבתי יותר מדי, כי כשהקשבתי לשיחתם של האדמו"רים, עלה העניין ששניהם ממהרים מיד לאחר האסיפה לאותה שמחת חתונת בית צדיקים של הגה"צ רבי נפתלי ראטטענבערג אב"ד קאסן בית שמש, וכ"ק אדמו"ר מבוהוש המתקיימת בבני ברק.

לאחר מכן התברר שהאדמו"ר שליט"א הגיע משמחת שבע ברכות ובדרכו לחתונה ושהוא בלל בשבועות אלו בעיר בית שמש אך הטריח עצמו להגיע לירושלים יחד עם שאר האדמו"רים והרבנים למעמד הסיום של רבבות אלפי יהודים לומדי ההלכה בתכנית 'דף היומי בהלכה' הזוכים לסיים את לימוד כל הלכות שבת יחד עם התחלת לימוד הלכות עירובין, כשמיד עם סיום המעמד נסע חיש מהר להספיק את מעמד החופה...

היה זה יום רביעי פרשת שמות לעת ערב, עת באו והתאספו כ"ק האדמו"רים שליט"א, בבית כ"ק מרון האדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א להביע את הוקרתם והערכתם לרבבות אלפי בני ישראל לומדי ה'דף היומי בהלכה' הזוכים לסיים את חלק השלישי במשנה ברורה בלימוד הלכות שבת להלכה והתחלת חלק ד' בלימוד הלכות עירובין.

קשה להעלות על הכתב את כל רחשי הלב, אבל האירוע היה מרגש ביותר. כל מי שהיה שם הרגיש שמטרת כל המתכנסים היה אחד ויחיד: 'להגדיל תורה ולהאדירה' היה זה מעמד של קידוש שם שמים אמיתי. כל מי שהיה שם, חש זאת, ואפילו ה'צלם' שצילם בלי סוף ועמד לידי, שמעתי אותו ברגע מסויים אומר לחברו, 'האמת' עושה לי חשק להתחיל גם אני ללמוד עירובין.... אין לי שום מושגים בהלכות אלה.. אז אולי זו ההזדמנות...

נכון, זו ההזדמנות של כולנו. אז הצטרפו גם אתם היום...

צילומים: שמואל דר"י, אלי גרינוולד

ראו, היה בא לחתונות של משפחה אז הוא בא ואז כל ההתמדה שלו נעלמה, הוא לא מביא גמרא קטנה ללמוד, הוא לא מביא ספר לעיין, כי הוא בא לחתונה לשמוח עם גיסו ועם בני המשפחה, אז מה הוא עכשיו יישב וילמד? איפה השמחה?! עכשיו אני כל כולי עם ה'בעל שמחה'. אני חושב שזה גם נקודה מאד מאד חשובה, הוא היה בעצם, בטבעו, הוא היה מתמיד גדול, באמת היה מתמיד עצום, כל השנים ישב ולמד, אבל כשבאים לשמחה, לשמוח עם מישהו אחר, אז באת לשמוח איתו. זה היה האבא.

הקב"ה יעזור ונקוה, נתפלל לקב"ה, כמו שהוא היה יושב פה ומשמש והוא היה עוזר לתלמידים ולמשפחה, ככה יושב למעלה בטח ומעטיר עבור התלמידים, מעטיר עבור המשפחה, מעטיר עבור הבנים, מעטיר עבור כלל ישראל.

תמונות שרואים את אבא יושב לבד בכל המזרח, מזרח ענק שתי קומות נכנסים שם מאה איש, האבא שהוא ראש הישיבה שמקומו מובטח לו באמצע, במרכז ליד הרב'ה כמובן, ואם זה במקומות אחרים במרכז, הוא הראשון!

אנחנו, הבנים, לא הסכמנו לזה, ואמרנו לו "אבא אתה צריך לבוא קצת יותר מאוחר", חשבנו אולי אנחנו באמת צריכים לדאוג לכבוד של אבא, אולי הלכתית אפילו, אז הוא היה אומר בבדיחה "יגנבו לי את הכסא, אח"כ לא יהיה לי כסא". זה הוא היה אומר בבדיחה, אבל בבית הוא היה אומר כל פעם לילדים, "חז"ל אומרים אסור לפסוע על ראשי עם קודש, אם יצטרכו להזיז יהודי אחד בגללי לא כדאי לי כל העסק". הוא נהג שנים ככה בפומבי כולם ראו את זה, אני מספר רק דברים ידועים, לא סיפורי סתר, דברים שכולם יודעים, כולם

המשך מעמוד 14 | הגאון רבי מנחם מנדל וינבך זצוק"ל

בני הגאון זצוק"ל וחתניו לספר לו על דמותו המורמת של אביהם הנערץ - 'זה היה בליל היום הקדוש לאחר תפילת כל נדרי. אבא זצ"ל היה עולה לארון הקודש בבית המדרש הגדול של ישיבת "אור שמח", ופונה ברגש רב לכל בחורי הישיבה, באומרו: "מקובל בכלל ישראל שעם כניסתו של היום הקדוש, כל אב מברך את בניו בברכה המיוחדת שנקראת 'ברכת הבנים'. היות ולכם אין את האב שיוכל לברככם בברכת הבנים, אתם כולכם בניי, ואני אברך אתכם..."

'הוא החל לומר את ברכת הבנים המפורסמת מילה במילה, תוך שהוא מתרגם להם זאת בבכיות ובדמעות שלישי, כל התלמידים געו עמו בבכי, היתה זו חרדת אלוקים אמיתית, ומעמד שכל מי שנכח בו לא יכל שלא להתרגש, תלמידי הישיבה זכרו זאת אף לאחר שנים ממושכות.'

זהו סיפור אחד מיני אלף המוכיח יותר מכל, שרבי מנחם מנדל וינבך זצוק"ל ראה בתלמידי הישיבה לא רק תלמידים, אלא בנים ממש.

(מוסף שבת קודש שמות תשעג)

לו המפתח של המזוודה, והדרך היחידה לפתוח אותה היא לשבור את המנעול ולהרוס את המזוודה היקרה.

מששמע זאת אבא זצ"ל, נזכר הוא בחלום. הוא משמש בכיסו ואמר לאותו תלמיד - הנה משמים סייעו בעדך. יש באמתחתי מפתח מיוחד: בא נבדוק אולי הוא יפתח את המזוודה החשובה לך. הם ניגשו לפתוח אותה ואכן המזוודה נפתחה!

הפטיר התלמיד קמי אבא ואמר, "עכשיו אשאר כתלמיד מן המניין בישיבה, שכן במצוקתי החלטתי בליבי, שאם אצליח לפתוח את המזוודה ללא שיארע לה נזק, אשאר בישיבה, ואם לא אצליח אות הוא שאיני צריך להישאר בישיבה ואני חוזר לביתי, ועתה אני עומד במילתי ונותר בישיבה."

זה אמנם סיפור ניסי, אבל הוא מעיד יותר מכל על מפתח הלב, שהיה בידי אבא, שדרכו היה מצליח לפתוח ליבו של כל תלמיד ותלמיד שביקש לשוב אל מקורותיו בדרך ישראל סבא.

זה היה מעמד מרטיט שלא ימוש מזכרוני לעולם - פותח בפנינו הרה"ג ר' יחזקאל וינבך שליט"א, בשיחה מיוחדת, בעת שנתקבצו

המשך מעמוד 15 | הרב בנימין גולד

את החפץ חיים הולך בחצות הליל לבית המדרש ופותח את ארון הקודש, ומתחיל לבכות רבונו של עולם, ישראל מאיר כהן הוא, וכהן עלול לבא בנקל לידי כעס, א"כ עזרני ה' שאוכל להתגבר על הכעס.'

עד כמה התחכמו גדולי ישראל שלא לבא לידי כעס, וכשראו כי הכעס מתקרב, ברחו, כי ידעו שכשהוא מגיע סכנתו כה רבה ויש למונעו בכל דרך.

לומר לח"ח דברים חריפים על התנגדותו וחששו, ומנגד החפץ חיים השיב לו גם לדרכו באופן חד וברור, והנה לפתע קם האור שמח ויצא מהחדר באמצע הויכוח הגורלי, ויתברר כי פחד שהויכוח יחריף ויחמיר ורצה להמנע מזה.

החפץ חיים יצא עם ר' משה מהחדר ובדרכו אמר לר' משה: אני מתפעל ממידותיו של ר' מאיר שמחה, הוא הרי כהן, וכהנים קפדנים הם, והרגיש שעלול לבא לידי הקפדה וכעס, וקם ועזב, אף שהיה חשוב לו ביותר הבהרת דעתו בכל התוקף.

גם על החפץ חיים סיפר נכדו, כי שמע מאחד מתלמיד ראדין שראה

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב בנימין גולד,
כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

לא תסלח לי עצמך.

האם יש סיכוי שיום אחד תוסיף לתכניות לימודיך את לימוד הלכות עירובין מתחילתן עד סופן?

סיכוי רחוק...

'דרשו' מעמיד לרשותך, שיעורים בפריסה רחבה בארץ ובעולם, שיעורים בהירים בקווי הטלפון, מבחנים עם מילגות, וכל מה שאתה זקוק כדי להצליח ללמוד ולדעת את הלכות עירובין.

הצטרף כבר היום, ונשמח יחד בסיום הגדול...

חבילת הסיוע של 'דרשו' ללומדי חלק ד'
ב'משנה ברורה' - הלכות עירובין:

- 1 הנהלת 'דרשו' העולמית החליטה על הורדת הציון המזכה במילגה במבחני 'הדף היומי בהלכה' ל-81% (גובה המילגה החודשית המקסימאלית 185 ₪).
- 2 מלגה חד פעמית מיוחדת למגידי השיעורים (מיועד לשיעורים קיימים ולשיעורים חדשים).
- 3 בכל ביהכנ"ס שיפתח בו שיעור חדש של 'הדף היומי בהלכה' יוענק סט 'משנה ברורה' מהדורת 'דרשו' + עשרה חומשים מהדורת 'דרשו' בפורמט החדש.
- 4 מצגת ייחודית - פתיחה להלכות עירובין תוצג בשיעורי 'הדף היומי בהלכה' ובחבורת 'דרשו' בכולל (בתיאום עם מוקד 'דרשו').
- 5 שמייעת השיעור היומי באמצעות קו דרשו:
*4992 ומענה לשאלות על הנלמד ב'משיבי הדף' בשלוחה S.
- 6 חדש! באפשרותך לקבל תזכורת טלפונית בכל יום ובכל שעה שתבחר לשמיעת 'הדף היומי בהלכה', חייג 077222666 או *4992 לאחר הכניסה למערכת הקישו 54 והכניסו את השעה לפי ההוראות.

בכ"ט טבת מתחילים רבבות אלפי ישראל בלימוד חלק ד' - הלכות עירובין במשנ"ב במסגרת 'הדף היומי בהלכה'

אלפי לומדים שישקיעו מעט זמן מדי יום, יזכו תוך חודשים ספורים, לדעת על רשויות השבת ודיני הטילטול, הם יהיו בקיאים במעמד של העירוב השכונתי ושל הלובי בחדר המדרגות, הטילטול בכפרי הבראה ונופש ועוד...
זו ההזדמנות שלך שאסור לך להפסיד.

'מובטח לו שהוא בן עולם הבא' מוקד 'דרשו' 02-5609000

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ אילו איסורי שבת מותרים בזמן 'בין השמשות'?
- ◆ מאיזה גיל חובה לחנך קטן למצוות 'לא תעשה'?
- ◆ הרואה קטן שאינו בנו כשהוא עובר עבירה - האם מחויב למונעו מכך?

'בין השמשות'

דרבנן. ונחלקו הפוסקים אם מותר לגרום לקטן לעבור על איסור דרבנן לצורכו של הקטן.

- לדעת השולחן ערוך, הרואה קטן שאינו בנו כשהוא עובר עבירה - אפילו דאורייתא, ואף בקטן שהגיע לחינוך - אינו מצווה למונעו מכך. ויש חולקים. ולהלכה, באיסור דאורייתא יש להחמיר.

פרטים שונים במלאכות עשיית הבגד

- אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת, היא מלאכת 'הטוּנָה', שפירושה - יצירת חוט מחומר גולמי. והאיסור הוא הן בטווייה באמצעות כלי, והן בטווייה בידים.
- קליעת שיער תלוש, כגון שיער של פאה נכרית - אסורה בשבת מדאורייתא, כ'תולדה' של מלאכת 'האורג'; ואף קליעה דקיקה של שתי שערות, אסורה.
- תלישת חוטים מבוד, וכל שכן הפרדת כל הבד לחוטים - אסורה משום מלאכת 'הפוצע'. וכן התרת קליעה של שיער תלוש (ראה לעיל) - אסורה משום מלאכת הפוצע.
- הנמצא במקום המנותק מתקשורת, והתבלבל בספירת ימי השבוע, ואינו יודע מתי יום השבת, ואין לו אפשרות לברר זאת - אסור בעשיית מלאכה דאורייתא בכל הימים. ותיקנו חכמים שימנה שבעה ימים החל מהיום שבו גילה כי התבלבל, ויקדש את היום השביעי, בעשיית קידוש בכניסתו, והבדלה בצאתו, ובתפילות של שבת, כולל מוסף; כדי שלא תשתכח ממנו השבת. מאידך, חובה עליו להניח תפילין בכל הימים, ואף ביום שמקדש ומבדיל בו, אך לא יניחן בשעה שמתפלל את תפילת השבת, כיון שהנחתן ותפילת השבת סותרות זו לזו.

- רוב איסורי שבת דרבנן, מותרים בזמן 'בין השמשות', שהוא ספק יום ספק לילה, לצורך מצוה, או ב'שעת דחק גדול'; ויש שמתירים בכל מצב המוגדר כ'צורך גדול'.
- בין השמשות של מוצאי שבת - נחלקו הפוסקים אם דינו כבין השמשות של כניסת השבת; ולמעשה, אף לשיטת המתירים יש להחמיר, מכמה טעמים.
- האיסורים דרבנן מטעם 'ממצוא חפצך', 'ודבר דבר', ו'עובדין דחול' - נחלקו הפוסקים אם דינם כשאר איסורים דרבנן, או שהם מותרים בבין השמשות אף שלא לצורך מצוה, ושלא בשעת הדחק.

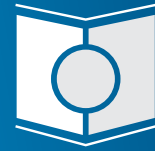
חינוך קטן למצוות

- קטן שהגיע לגיל חינוך (ראה להלן), חייב אביו לחנכו לקיום מצוות 'עשה', ולמונעו מלעבור על איסורי 'לא תעשה', בין דאורייתא, ובין דרבנן.
- גיל החינוך למצוות 'עשה', הוא בכל קטן לפי הבנתו וידיעתו, ובכל מצוה כפי ענינה. ולדוגמה - היודע להתעטף בציצית כהלכתה, חובה לחנכו במצוות ציצית.
- משעה שקטן נעשה 'בר הבנה', דהיינו, שהוא מציית להוראה שלא לעשות מעשה פלוני, או שלא לדבר דיבור פלוני; חייב אביו לחנכו במצוות 'לא תעשה', ולמונעו מעבירה.

גרימת עבירה לקטן ומניעתה ממנו

- משלושה מקומות בתורה דרשו חכמינו ז"ל שאסור לגרום לקטן לעבור על איסור, וכגון: להאכילו מאכל אסור, לצוות עליו לעשות מעשה אסור, או להטעותו שהמעשה האסור מותר. ומדרבנן אסור אף לגרום לקטן לעבור על איסור

הדף היומי בהלכה

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון מס' 54 טבת-שבט תשע"ט

נדונים מרכזיים הנלמדים החודש במסגרת הדף היומי בהלכה

בפתח הדף

ולערב עירובו

בימים אלו מסיימים בעז"ה רבבות לומדי 'הדף היומי בהלכה', את חלק ג' של המשנה ברורה, ומתחילים ללמוד את חלק ד'.

מסיבות שונות, נתפסות הלכות עירובין בעיני רבים כהלכות שאותן יש להשאיר לסוף. אחרי שנלמד את הלכות חנוכה ופורים, אחרי שנעסק בהלכות קריאת התורה וברכת כהנים, אחרי שנסיים ללמוד הלכות כיבוד הורים והלכות תלמוד תורה, או אז נתפנה גם ללמוד את הלכות עירובין.

וכל כך למה? מתיי סיבות מרכזיות. הראשונה היא הנטייה לחשוב שהלכות אלו אינן מעשיות בימינו, והשנייה היא מפני התפיסה הרוחת שהלכות עירובין הן הלכות יותר מורכבות ופחות מובנות לאנשים מן השורה.

שתי הסיבות הללו אינן תואמות את המציאות באופן מלא. הלכות עירובין הן מעשיות מאוד לכל אחד ואחד מאתנו, גם אם הוא מתגורר בעיר גדולה ומוקפת חומה, הן כשהוא יוצא לנפוש במקומות אחרים, הן כשהוא נקלע בעל כרחו למקומות כאלו והן בהיותו בעיר מגוריו, כשלפעמים ידיעת ההלכה על בוריה מאפשרת לו להדר במצווה בהידורים שונים, מה גם שאם הציבור ברובו היה מכיר את ההלכות הללו היטב, היתה הדרשה להעלאת רמת כשרות העירוב בערים שונות הולכת ומתגברת, וכל תושבי העיר היו זוכים לקיים את המצווה בהידור גדול יותר.

כך גם לגבי לימוד ההלכות. אומנם מסכת עירובין היא מסכת מורכבת ביחס לרבות מהמסכתות האחרות של הש"ס, אבל הסיבות לכך הן לא בגלל עצם המורכבות של ההלכות, אלא בגלל שהן עוסקות במידה רבה בתנאי המחיה והמגורים במרחב האורבני כפי שהיה נהוג ומקובל בתקופת חז"ל, ומאחר שהמציאות הזאת השתנתה מאז קשה לנו לתרגם את המשניות והגמרא לעולם שלנו בימים אלו. כך גם העובדה שבגמרא הנושאים מעורבים זה בזה, וההלכות של סוגי העירוב השונים וסוגי המבואות והחצרות השונות מובאים בערבוביה, אנהנו מתקשים להבין אותם כראוי אם לא קנינו קניין של ממש במסכת כולה.

לעומת זאת, בלימוד המשנה ברורה, הבעיות הללו נפתרות מעצמן. לגבי סדר ההלכות, אין ספק שהשו"ע סידר אותן דבר בדבר על אופן, והמשנה ברורה בא אחריו וביאר אותן כסדרן כשהוא מגדיר בצורה ברורה כל הלכה והדינים העולים ממנה.

כך גם לגבי ההיכרות עם סגנון הבנייה והמחיה שהיה נהוג בתקופת חז"ל. המשנה ברורה חי בתקופה בה כבר היתה מקובלת בניה די דומה לזו שאנו מכירים כיום, ואם עדיין קשה לנו לתרגם את ההלכות למציאות של ימינו - בא הביאורים ומוספים' במהדורת 'דרשו' ועושה עבודה יוצאת דופן בתחום הזה על ידי הבאת פסקיהם של אחרוני האחרונים, אשר חלקם עדיין חיים עמנו היום, לאורך ימים ושנים, ופסקיהם נאמרו על המציאות העכשווית, מה שמאפשר לנו להבין טוב יותר את ההלכה ובעקבותיה גם את הגמרא, כמו שאמרנו גדולי ישראל שהביאור הטוב ביותר על מסכת עירובין, הוא המשנה ברורה.

עם ה' חזקו ונתחזקה בלימוד הלכות אלו, וכבר אמרו חז"ל שהועסק במסכתא שהניחוה אחרים, נוטל שכר כנגד כולם. בברכת התורה

העורך

מדוע מספר העמוד הראשון של חלק ד' במשנה ברורה הוא 'קצ"ו'?

הרב ישראל ליוש

יקרת התורה, כי אפילו הדברים הגרועים ופשוטים, כמו עור של חיה, מ"ם באשר שאינה מצויה כי אם במדינה רחוקה, יקרה היא מאוד, על אחת כמה וכמה תורתנו הק', אשר חכמתה היא עד אין ערך ואין קץ, כמאמר הכתוב: 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים', ואינה מצויה להשיגה בשום עולם, כי אם בזה העולם הקטן, ורק על זמן קצר מאוד מחובר עם הגוף, כמה צריך להשתדל להשיגה ולא להתעצל בדבר...'

מובא בגמרא בעירובין דף י"ד ע"ב, אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים, יצתה בת קול ואמרה: בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ואומר: חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר.

יש שיבארו שהמושג בין שתי התקנות שתיקן שלמה המלך, עירובין ונטילת ידיים, שבשניהם הוא גזר גזירות ואיסורים חדשים, וגדר גדרים כדי שלא יבוא להתייר איסורי תורה, אך יחד עם זאת תיקן תקנות ואפשרויות להימנע מאיסור.

בעירובין גזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד, וכנגד זה תיקן תקנת עירוב, כדי שמכל מקום ויכלו עי"ז לטלטל באותן רשויות. כמו"כ גזר שלמה המלך טומאה על הידיים אע"פ שהן שניות לטומאה, וכנגד זה תיקן נטילת ידיים, לטהר מטומאה זו. על גזירות ותקנות אלו הוכתר שלמה המלך ע"י בת קול בתואר 'חכם לב', והוא שימח בהן את לב אבינו שבשמיים, כי על ידן יתקיימו מצוות התורה בדקדוק.

יש לומר, שאף אנו ב'דרשו' צעדנו בעקבות חכמת לבו של שלמה המלך, מחד תקננו תקנות חדשות, לימוד משנה ברורה בכל יום ע"ס 'הדף היומי בהלכה'. אך מאידך, אנו מקילים על הלומדים ומסייעים בידי הבאים לטהר, ע"י הקמת שיעורים הפרוסים ברחבי העולם, מוקד טלפוני לשאלות הלומדים, קו 'דרשו' עם שיעורים מוקלטים בכל השפות. גם המבחנים הנערכים מידי חודש בחודשו הם כלי זירוז למחזוריים המבקשים לחזור על לימודם, ולקנות קנין נצח בידעת ההלכות.

מכאן תצא הקריאה בחיבת הקודש, לאלו שכבר זכו להימנות בין לומדי 'הדף היומי בהלכה', חילכם לאורייתא! המשיכו בקביעות הקדושה אף בלימוד הלכות עירובין. ולאלו אשר טרם זכו לאור, עשו לימוד תורת ההלכה קבע, נצלו הזדמנות זו של תחילת הלכות עירובין, והצטרפו לרבבות לומדי הדף היומי בהלכה - בני העולם הבא.

בשלהי חודש טבת יסיימו המוני בית ישראל - לומדי הדף היומי בהלכה, חלק ג' במשנה ברורה, ויחלו בעז"ה תחילת חלק ד' - הלכות עירובין.

אין זה דבר של מה בכך, סיום של כל סימן הוא דבר גדול ונשגב. כל תחילת נושא חדש היא סיבה למסיבה. על אחת כמה וכמה כשמסיימים כרך של משנה ברורה, ובמיוחד כרך כה גדול וחשוב - הלכות שבת החמורות הנוגעות לכל יהודי ויהודי, שידעתן מצילה מאיסורי דאורייתא וגזירות דרבנן.

אולם, הארה מתוקה שאמר הגאון רבי שלמה פוזן שליט"א, רב שכונת נאות הפסגה במודיעין עילית, בכינוס חינוך לקראת תחילת חלק ד' במחזור הקודם, מחשיכה מעט את זיקוקי האור המבקשים להידלק לכבוד סיום חלק ג', ודוחה אותן לסיים חלק ד'.

'שימו לב' - אמר הרב פוזן - 'בכל תחילת חלק במשנה ברורה, התחיל החפץ חיים את מספרי העמודים מהאות א'. לעומת זאת, מספרי העמודים בחלק ד' אינן מתחילים שוב מתחילה כבכל החלקים, אלא העמוד הראשון הוא 'קצ"ו', המשך רצף המספרים של חלק ג'. גם זה שטיקל 'משנה ברורה' שצריך להילמד' - טען הרב פוזן, והסביר: 'אין זאת אלא כדי ללמדנו, שהלכות עירובין הם חלק בלתי נפרד מהלכות שבת, ועד שלא מסיימים את ההלכות הללו, לא מסיימים 'הלכות שבת'.

'פעם אחת' - מספר החפץ חיים בהשמטה בסוף ספר 'שם עולם' ח"א - 'ראיתי אדם שלבש בחורף מעיל פרווה, והוא סיפר לי ששילם עליו קרוב לאלף רובל, התפלאתי מאוד, הרי עור הפרווה אינו מחמם כל כך, עורות כבשים מחממים הרבה יותר, ולכן חשבתי שריומו אותו כשרדו ממנו סכום כה גדול'.

'אל תתפלא' - אמר לבוש המעיל - 'אין כאן הונאה, זהו מחירו הקצוב של מעיל פרווה, מפני שעורו הוא מחיה שאינה מצויה במדינתנו, ואף במדינה רחוקה אינה מצויה כי אם ביער מסיים'.

ללמדנו, שמחירו ושווי של חפץ אינו נמדד לפי טיבו ואיכותו, אלא לפי דרגת קושי השגתו. כפי שידוע שיהלומים נדירים, שווים יותר מאלו המצויים, על אף שהם נוצצים ומאירים יותר.

עפ"י לקח זה מחזק החפץ חיים את ענין 'ידעת כל חלקי התורה', וזהו לשונו הקדוש: 'שיתבונן האדם כמה גדול ערך

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של 'דרשו'

077-2222-666 או 4992*

לשמיעת שיעורי הדף היומי בהלכה הקישור 3 משך שיעור יומי כ-5 דקות

מצטרפים ללימוד 'הדף היומי בהלכה'

הסוגיא המרכזית

גידונים מרכזיים הנלמדים ב'דף היומי בהלכה' החודש*

הריקוד שנוהגים לרקוד במעגל בסוף שבע ברכות האם מותר בשבת?
המפריש מעשרות בימות החול גם מפירות שכבר עושרו על ידי גופי הכשרות, האם מותר לו להפריש בשבת? האם מותר לאדם שיש שערות לבנות בשערו, להסתרק אף שיתכן ויתלוש שערות לבנות? לחיצה ביד שמאל על מקש של מדפסת כדי להדפיס דבר מה, האם נחשב ככתיבה בשינוי? האם מותר להדביק קצוות טיטול לאחר השימוש בו, בסרטי ההדבקה שבו?

הריקוד שנוהגים לרקוד במעגל בסוף שבע ברכות האם מותר בשבת?

כתב השולחן ערוך (סימן שלט ס"ג) אין מטפחין להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך ולא מרקדין, גזירה שמא יתקן כלי שיר, ואפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת לאחת כדרך המשוחררים או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישתוק, כל זה אסור, גזירה שמא יתקן כלי שיר, ולספק כלאחר יד מותר.

לפי זה יש להתבונן במה שיש שנהגו כיום לרקוד בסיומה של שמחה אף בשבת ביום טוב, הרי גם לרקוד אסור חז"ל מחמת שמא יבוא לתקן כלי שיר, אמנם דעת הגר"ש ז"ל אויערבך (שלחן שלמה סי' תכ"ד ס"ק ג) שדוקא תנועות מיוחדות לריקוד נאסרו, אבל מה שהולכים במעגל סביב אינו נחשב לריקוד האסור אלא הליכה.

ואף שכתב הרמ"א שיש אומרים שבזמן הזה הכל מותר, משום שאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר [ואם כן אין מקום לגזירה שמא יבוא לתקן כלי שיר, שזה דבר לא שכיח כעת], וסיים שאפשר שבגלל זה נהגו להקל, אמנם כבר באר המשנ"ב (סי' ק"ז) שהמנהג היה להקל רק בטיפוח סיפוק וריקוד, אבל לא בשאר הדברים הנזכרים בשו"ע, וגם בזה כתב שאין כדאי להניח המנהג רק במקום מצוה [ובשעה"צ (סי' ז) הביא שיש אומרים שמעיקר הדין במקום מצוה מותר לרקוד ולטפח, אך סיים שלא משמע כן מהבית יוסף, ושכן כתב המאמר מרדכי].

ולפי דברי הרמ"א הללו, ביאר האשל אברהם בוטשאטש (סימן שלט מהד"ק) טעמם של אלו שנוהגים למחוא כף בשעת התפילה, שכיון שנהגו להקל בכך בשעת נישואין, הנהיגו לעשות כן אף בעבודת השם יתברך, כדי 'שלא יהיה שולחן מלא ושולחן רבך ריקן'.

וביום שמחת תורה כבר כתב המשנ"ב (סי' ה) שמותר לרקד ולמחוא כף בשעה שאומרים קילוסים דתורה, וביאר שכיון שאין הריקוד אסור אלא משום גזירה, משום כבוד התורה התייר [וקשקש בפעמונים וזגים גם בזה נאסר].

ומטעם זה הורה הגר"ש ז"ל אויערבך (יום טוב שני בהלכות פ"ב סו"ט) שכן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל מותר לו לרקוד בהקפות בליל שמחת תורה, אף שעבורו עדיין אין זו שמחת תורה אלא שמיני עצרת בלבד, משום שהריקוד הוא ריקוד לכבוד התורה.

המפריש מעשרות בימות החול גם מפירות שכבר עושרו על ידי גופי הכשרות, האם מותר לו להפריש בשבת?

הפרשת תרומות ומעשרות בשבת אסורה מדרבנן, כך מבואר בשולחן ערוך (סימן שלט ס"ג) והוסיף המשנ"ב (סי' כ) שהוא הדין בהפרשת חלה, וביאר (סי' כה) טעם הגזירה משום שהמפריש דומה למי שהקדיש אותם הפירות שהפריש, ולהקדיש דבר בארץ בשבת משום שנראה כמקח וממכר, עוד טעם כתב משום שהוא כמתקן דבר שאינו מתוקן.

מי שיש לו פירות בערב שבת ואין לו זמן להפריש מהם תרומות ומעשרות, או שאינו יכול להפריש חלה מן העיסה, דעת החז"א (דמא' סי' ט ס"ק ז-ג, ובספר מנחת מנוח עמ' סה) שיכול להתנות בערב שבת, דהיינו שיאמר את נוסח ההפרשה בלשון עתיד 'יותר מאחד וממאה שאני עתיד להפריש' וכו', ובשבת יאמר את הנוסח הרגיל, וביאר הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה ח"ג הלכות מעשר פ"ט ס"ק נח) שאין המעשרות חלים בערב שבת רק בשעת ההפרשה בשבת, רק שעל ידי אמירת

שאסור משום 'לא ילבש', ואפילו שערה אחת. ומי שהלבינו חלק משערות ראשו וזקנו באופן יוצא דופן, כגון אדם צעיר שהלבינו חלק משערותיו, או מי שהלבינו שערותיו במקום מסוים בלבד, נחלקו אחרונים אם מותר לו ללקטן או לאצובן, בשו"ת דברי חיים (י"ד ח"ב סי' ג) כתב שאסור לעשות כן, וכן כתב בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' קעג), אולם בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' כג) התייר להלכה אך לא למעשה, ובשו"ת אבני זכרון (ח"ג סי' לט) כתב להתיר ע"י נכרי. ובשו"ת שואל ומשיב (מהד"ק ח"א סי' ר) כתב שהדבר תלוי במחלוקת הפוסקים, והרוצה לסמוך על דעת המקילים רשאי. והגר"ש ז"ל אויערבך כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' פב אות ז) שהמנהג הוא להתיר.

האם מותר בשבת לעשות צורות אטיות בידיו [שפת סימנים]? והאם מותר להכניס שקופיות למקרן שדלוק מערב שבת?

כתב השולחן ערוך (סימן שס"ד) יש להזהר שלא לכתוב באצבעו במשקל על השולחן או באפר. וביאר המשנ"ב (סי' ק"ח-כ) שאין דבר זה אסור מדאורייתא, כיון שאינו מתקיים אלא מדרבנן, ולכן אף לרשום כמין אטיות על חלון זכוכית בימי הקור שהם לחים מחמת הקור אסור.

אמנם לרשום באיור כמין אטיות, כתב הרמ"א שמוותר. והוסיף המשנ"ב (סי' כב) שהוא הדין אם מוליך אצבעו על דף גנוב כעין צורת אטיות גם כן שרי, ומשום שאין רישומו ניכר כלל ואינו דומה לכתוב על משקים.

וכן לעשות את צורות האטיות באצבעות עצמן. דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני פ"ב עמ' קנח) שמותר, שכן אין רישומו ניכר כשם שניכר הוא בכתיבה במשקים ובאפר, וכן דעת הגר"ש ז"ל וואזנר (ארחות שבת פט"ז הע' ב).

ועשיית צורות באצבעות כנגד השמש על מנת שיעשו צל בצורה של אטיות או ציורים, דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני ע"ג) שמותרת, הואיל וכתב זה אינו מתקיים אפילו לפרק זמן קצר, שאין דרכם של העושים כן להשאיר את אצבעותיהם באופן זה אפילו לפרק זמן מה. אולם להניח חפץ כנגד השמש בצורה מסוימת כדי שיעשה בצל צורה של אטיות או ציורים, דעתו (שם) שאסור, שהרי מתקיים הדבר לפרק זמן מסוים. [אכן לדעת הגר"ש ז"ל אויערבך והגר"ש ז"ל וואזנר המובאת להלן, שאין איסור כותב בהקנת שקופיות, נראה שאף כאן אין איסור בדבר].

ולהכניס שקופיות למקרן שהיה דולק מערב שבת כדי להקרין ע"ג הקיר וכו', או להכניס דף כתוב למטול שקפים שהיה דולק מערב שבת, דעת הגר"ן קרליץ (שם) שהרי זה בכלל כתיבה שאינה מתקיימת, ואסור מדרבנן. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ט) כתב שאין בזה משום איסור כותב כלל, אולם מכל מקום אסור לעשות כן משום שיש בזה זילות בכבוד השבת, והביא שם ששמעו בשם הגר"ש ז"ל אויערבך שאין איסור בזה.

לחיצה ביד שמאל על מקש של מדפסת כדי להדפיס דבר מה, האם נחשב ככתיבה בשינוי?

הכותב ביד שמאל או לאחר ידו [היינו שאחז הקולמוס באצבעותיו והפך ידו וכתב], ברגלו בפיו ובמפרקו כתב המשנ"ב (סימן שס"ג) כב אות ז) שפטור, מפני שאין דרך כתיבה בכך, ומכל מקום יש איסור בדבר.

ולחיצה ביד שמאל על מקש של מדפסת כדי להדפיס דבר מה, כתב בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"ד סי' ע"ג) שאין זה נחשב שינוי, שכן המדפסת מדפיסה באותה צורה הן אם נעשתה לחיצה ביד ימין, והן אם נעשתה ביד שמאל.

התנאי מערב שבת התייר השבות שאסור לעשר בשבת, משום ששוב אינו נראה כמתקן הפירות בשבת [ואם נמצא ברשותו נוסח ההפרשה, הורה הגר"ש אלישיב (דרך אמונה שם ס"ק פא) שיכול לומר בערב שבת 'כל מה שאני עתיד להפריש ולחלל בשבת יהא כנוסח הכתוב ברשותי כדל']. ודעת הגר"ש ז"ל אויערבך (שש"כ פ"א הע' פא) שאם אמר בערב שבת את נוסח ההפרשה על כל פרטיו באופן המועיל, אפשר שדי שיאמר בשבת שרוצה שתחול ההפרשה כעת, על פי הנוסח שאמר בערב שבת.

ומי שנוהג להפריש תרומות ומעשרות אף ממוצרים שיש עליהם הכשר מגוף מוסמך, ושכח להפריש או להתנות על ההפרשה בערב שבת, הורה החז"א (דרך אמונה שם צ"ח הלכה ס"ק פט, ארחות רבינו ח"ג עמ' רמט, והלכות שבת בשבת ח"ב פ"ח סי' לז) שכיון שמנהגו אינו אלא חומרא, רשאי הוא להפריש מהם תרומות ומעשרות גם בשבת.

האם מותר לאדם שיש שערות לבנות בשערו, להסתרק אף שיתכן ויתלוש שערות לבנות?

ישנה הלכה מעניינת בהלכות שבת שישוד הדין שלה עולה מהלכות יורה דעה, בסימן שס"ד א הביא השולחן ערוך האיסור לאדם לתלוש שערו הן ביד [מדרבנן] והן בכלי [מדאורייתא], ושיעור החיוב הוא במלקט שתי שערות [והוסיף המשנ"ב (סי' ג) שאף לתלוש שערה אחת בכלי אסור מהתורה מדין חצי שיעור]. אמנם אם הוא מלקט שערות לבנות מתוך שחורות כתב השולחן ערוך שאפילו בשערה אחת כבר חייב חטאת, ודבר זה אפילו בחול אסור משום 'לא ילבש גבר שמלת אשה'.

בטעם הדבר שבתולש שערות לבנות מתוך שחורות חייב אפילו בשערה אחת ביאר המשנ"ב (סי' ד) שהרי אפילו בשערה אחת לבנה מקפיד לתולשה כדי שלא יראה זקן, ולכן חשובה תלישה זו, ולפי זה הסתפק בב"ה"ל (ד"ה ומלקט) האם הוא חייב דווקא כאשר יש לו רק שערה אחת לבנה ותולשה שהרי בזה מועיל התלישה לייפותו, אבל אם עדיין נשארו עוד שערות לבנות לא, או שמא אף בזה חייב על תלישת שערה אחת שסוף כל סוף מתייפה קצת, וצידד שם בסוף דבריו שלפי מה שצידד הבית יוסף (י"ד סימן קפ"ב) שאף במלקט שער לבן אחד אפילו שיש לו כמה שערות לבנות, עובר משום 'לא ילבש', אם כן הוא הדין לכאורה לענין חיוב שבת שנראה מהנמרא שהשוו ביניהם, עוד חומרא הביא הב"ה"ל (ד"ה אפילו) בשם הכל בו שאף אם ליקט את השערה הלבנה ביד חייב, ובטעם הדבר הביא בשם האליה רבה שהרי כן הדרך ללקט בחול.

ספק מענין מציוו בגדולי הפוסקים בהלכה זו של איסור 'לא ילבש', האם רשאי מי שהלבינו חלק משערותיו לסרק את שערותיו, בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' רנח) כתב שכיון שפסיק רישא הוא שיתלשו חלק מן השערות, אסור לו לעשות כן, ורק אם לא אכפת לו בתלישתו מותר לו לעשות כן, שהרי לדעת הערוך פסיק רישא דלא ניחא ליה מותר, כמבואר בחרות, בכל זאת כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ק"ג) כתב בשם הרא"ש שפסיק רישא דלא ניחא ליה בשאר איסורים אסור לדעת הכל. מאידך, בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' קע"ג) כתב, שאף לדעת הראשונים החולקים על הערוך, מותר לאדם זה לסרק את שערותיו, שאף שפסיק רישא הוא שיתלשו שערות, מ"מ אין זה פסיק רישא שיתלשו הלבנות דווקא.

ויש להוסיף שאף שבדמנו יש גם האנשים הנוהגים ללקט שערות לבנות מתוך שחורות, בכל זאת כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ק"א) שאסור הדבר לאנשים, לפי שמטרתה של פעולה זו היא להיראות צעיר, ותכונה זו בעיקרה מנהג נשים היא. וכן לצבוע שער לבן בצבע שחור, כתב השו"ע (י"ד סי' קפ"ט)

* הנושאים המובאים במדור זה מקורם במ"ב מהדורת דרשו בסימנים אלו, ולהלכה למעשה יש לעיין במקורות.

ויכולו השמים והארץ וכל צבאם (בראשית, ב', א')

כתב מרנא החתם סופר: לכאורה יש להבין איך אנו לוקחים כוס יין בליל שבת ומעידים על מעשה בראשית, איך מעידים על דבר שלא ראינו בעינינו, בשלמא יציאת מצרים יכולים להעיד כי ראינו בעינינו, אך איך מעידים על אמונה?

וביאר החת"ס שבמתן תורה היינו רואים את הנשמע, בפשטות הכוונה שראינו את האותיות של עשרת הדברות, אך החת"ס מבאר שראינו את 'ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ'. הקב"ה הראה לנו במראה ברור באותו יום כל מה שאמר לנו שהוא ברא בששת ימים, ראינו שהארץ היתה תהו ובוהו, וראינו שהקב"ה אמר שיהיה אור ויהי אור, וכן כל מעשה בראשית, ועל זאת אנו יכולים להעיד ממש כמו עד שראה בעיניו!

וזה שאומרים ב' פעמים ויכולו, אחד על האמונה לפני שראינו בעינינו, והשני על הידיעה שראינו בעינינו, כי הקב"ה אינו מראה לפני שמאמינים, הגם שבתפילת לחש אומרים 'ויכולו ראשון בשקט בלי עד, שזו אמירה של כוונה פשוטה, שאנו מאמינים במה שאמר לנו משה רבינו בלי שום ידיעה וראיה, לאחר מכן נתן לנו הקב"ה תורה ובאותה שעה הראה לנו הכל בעין, וכמ"ש בזה"ק שבי' המכות עשה עוד פעם את ה' מאמרות, וכל זה ראינו בעינינו במתן תורה. וזהו 'ויכולו' השני של ראה וידיעה. וה'ויכולו' השלישי כלול מאמונה וידיעה.

אך ההתחלה לכל דבר היא אמונה לבד, כי לא היה איש בשעת בריאת העולם, אדם הראשון נברא אחרון, וכח מעשיו הגידי לעמו ולא הראה, כדי שנזכה להיות לו לעם סגולה שאנו היחידים שמאמינים במה שלא ראינו בעינינו, לכן נתן לנו ארצו הקדושה.

(הגה"ח ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א - 'ממשקה ישראל' בראשית ע"ט)

והכותב ביד שמאל במכונת כתיבה, הסתפק הגר"שז אייערבך (שלחן שלמה ס"ק יג אות ח) אם דינו ככותב בשמאל ופטור, או שכיון שהדרך לכתוב במכונת כתיבה בשתי הידיים, נחשב הדבר ככתיבה כדרכו וחיוב.

והחותם בחותמת ביד שמאל, הסתפק בשו"ת אגרות משה (שם) אם כיון שקל יותר לחתום ביד ימין מאשר ביד שמאל, נחשב הדבר כשינוי, או שכיון שבשני האופנים נוצרת חתימה זהה, אין זה שינוי. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א עמ' קנד), שחתימה באופן זה אינה נחשבת ככתיבה בשינוי, לפי שחתימה ביד שמאל אין בה טירחה משמעותית יותר מאשר בחתימה ביד ימין.

וכתיבת אותיות הפוכות [כתב ראי'], כתב בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' קמג) שנחשבת כתיבה כלאחר יד. אכן, הכותב אותיות הפוכות ע"ג זכוכית, שכשיהפכו את הזכוכית תיראנה האותיות ישרות, הסתפק (שם) אם נחשב הדבר ככתיבה כלאחר יד.

האם מותר להדביק קצוות טיטול לאחר השימוש בו, בסרטי ההדבקה שבו?

כתב השולחן ערוך (סימן שס סעיף ז) שאותם המהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי חוט שמותחין אותו אסור למותחן, אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה, וביאר המשניב (סי' כח, כט) שדרכם היה ליתן חוט בתוך בשרול וכשרוצה להדקו היה מותח החוט ומתהדק היטב, וזה אסור משום שדומה לתופר, אמנם אם הנקבים רחבים ומתוקנים, אינו דומה לתופר, שהרי עומד לכך בתמידות למותחו בשעת לבישת הבגד, ולהרפותו בשעת פשיטת הבגד [וכמו כפתור בבגד שרכיסתו אינה נחשבת לתפירה].

מדברי השולחן ערוך הללו הוכיחו הפוסקים שאף תפירה שאינה של קיימא אסורה משום תופר, שהרי הידוק הבגד לא נעשה אלא לזמן קצר בלבד, ונראה שכן היא דעת הרמ"א כאן, שלא השיג על דבריו. אמנם, ממה שכתב הרמ"א לעיל (סי' שיז סי' ג) שאין להפריד נעלים התפורות יחדיו בפני עם הארץ, אע"ג שתפירה שאינה של קיימא היא, משמע שסובר שמעיקר הדין תפירה שאינה של קיימא אינה אסורה. וביאר הטהלה לדוד (סי' י), שאע"פ שלדעת הרמ"א אסור לתפור תפירה שאינה של קיימא, מ"מ לקרוע תפירה שאינה של קיימא מותר מעיקר הדין, הואיל וקרועה זו נעשית שלא על מנת לתפור. וכן כתב לבאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' לא), וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת פי"א הע' מג). [וראה שו"ת מנחת יצחק שכתב שאחרונים הקשו על ביאור זה, שהרי מ"מ נעשית קריעה זו לשם תיקון].

והחז"א כתב (או"ח סי' קנ ד"ה דברי הק"י) שלדעת הרמ"א אין חילוק בין תפירה לקריעה בענין זה, ושלהלכה סובר הרמ"א שהן תפירה שאינה של קיימא והן קריעת תפירה שאינה של קיימא אסורות. מאידך, דעת הגר"שז אייערבך (ששי"כ פט"ז הע' רלז) שהרמ"א סובר שהן תפירה שאינה של קיימא והן קריעת תפירה שאינה של קיימא מותרות, ומה שלא השיג כאן על דברי השולחן ערוך, הרי זה משום שסמך על מה שכתב לעיל.

וסגירת טיטול ע"י הדבקת סרטי ההדבקה המצויים בו, דעת הגר"שז אלישיב (ארחות שבת פי"א סל"ז) שהרי זה בכלל תפירה לזמן, ואסורה. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פי"ז ס"ק ב עמ' קל"ז) שכיון שהסרט עשוי באופן שאף לאחר ההדבקה ניתן לפותחו ולחזור ולהדביקו כמה פעמים, נחשב הדבר כחיבור ע"י כפתור, ואין זה בכלל תפירה כלל, והוסף שמכל מקום טוב להדביק את הסרטים על גבי החיתול מערב שבת, כדי שיקבע הדבר שחיבור זה עשוי להיפתח ולהיסגר. וכן דעת הגר"שז אייערבך והגר"ש וואזנר (ארחות שבת שם). אכן, לדעת הגר"שז אייערבך שתפירה לזמן מותרת, אין בכך משום איסור תופר אף לולא הטעם הנ"ל (ארחות שבת שם).

ולענין הדבקת סרטי ההדבקה ע"ג הטיטול לאחר הסרתו מהתינוק [וכפי שנהגים לעשות כדי לשמור את הטיטול מקופל] לדעת הסוברים שתפירה לזמן מותרת, כתב בספר ארחות שבת (שם הע' ג) שתלוי הדבר במה שנחלקו המהר"ל דיסקין (קונטרס אחרון אות לה) והגר"שז אייערבך (ששי"כ פ"ה הע' סז) אם העושה קשר שאין דעתו להתיירו לעולם, אך אין לו ענין בקשר יותר מאשר לזמן קצר, נחשב כעושה קשר של קיימא [ראה מה שכתבנו במוספים וביאורים בהקדמה לסי' שיז], שהרי אף כאן נעשית ההדבקה לקיימא, אך למדביק אין ענין בהדבקה יותר מאשר לפרק זמן מה. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאסור לעשות כן.

"כשיתבונן עם נפשו חשבון אמיתי, ימצא שלא שילם אפילו אחד מאלף"

הגאווה גם היא מדה רעה מאוד, ומביאה את האדם לידי ארבע כתות הרעות: לשה"ר, שקר, ליצנות וחנופה - יספר בגנות חבריו כדי שיהיה הוא המכובד וחבירו בזוי, ויתלוצץ ממנו, ויתפאר בשקר במעלות ובמידות שאין בו, ועבור גאוותו יחניף לרשעים ויסכים לפעולותיהם הרעות והמגונות כדי שינשאוו ויהיה מכובד בעיניהם.

והכתוב הפליג מאוד בגודל גנותה בכמה מקומות. ואפילו בשביל גאווה בלב בלבד, גם כן הוא מתועב בעיני ה' יתברך כמו שכתוב "תועבת ה' כל גבה לב".

מה שאמר "כל", פירושו: לא מבעי אם אין בו תורה ומעשים טובים בודאי הוא מתועב, ואפילו אם יש בו מעט תורה ומעשים טובים גם כן הוא מתועב עבור גאוותו, דכשיתבונן עם נפשו חשבון אמיתי, ימצא שלא שילם אפילו אחד מאלף לפי הטובות שמטיב הקב"ה עימו כל ימי חייו, כמו שאנו אומרים "אילו פיננו מלא שירה וכו', אין אנו מספיקים להודות לך" וכו'.

ובפרט כאשר יתבונן בגודל חטאיו שחטא כל ימי חייו, והקב"ה מחפה עליו ועושה עמו חסד לא לפי מעשיו, וכמו שאמר חז"ל על הפסוק "כל עמל אדם לפיהו", כל מצוותיו ותורתיו של אדם אינו מספיק להבל היוצא מפיו, בוודאי אין לו במה להתגאות.

גם יתבונן בחומר העוון הזה שהוא לא תעשה ממנין תרי"ג, כמו שכתוב "ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך", וכתביב "השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך", כמו שכתוב בסמ"ג.

החזק במוסר

מעניני לימוד המוסר בדף היומי בהלכה

[חובת השמירה פרק י"ד]

פעם אחת ביושבי בד"צ הגיע יהודי, לבקש פסק הלכה שאינו מחויב לשלם את התחייבויותיו שהתחייב לחתנו, וטענתו בפיו שקודם שלקח את חתנו עבור בתו, הובטח לו שהחתן הזה הוא הבחור הטוב ביותר בישיבה, ועל סמך זה לקח את הבחור לחתן, אך לאחר הנישואין, סיפרה לו בתו שהבחור אינו יודע כלום בהלכה..

שיחה מרתקת עם ראב"ד העדה החרדית מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

הרב יעקב הייזלר

בפתח השיחה שאלנו ביראת הכבוד קמיה מרן הראב"ד שליט"א: "הרב שליט"א הרי הוא בבחינת איש דורות ראו עינינו, כאשר זכה לקבל תורה מרבותינו גדולי עולם ז"ע מהדור הקודם כמרנן החזו"א, הגרי"ז מברסק, הגאון מטשעבין ועוד, ואף זכה עוד לפני המלחמה לקבל תורה מהגרי"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד, האם לדעת הרב שליט"א בדורנו אנו שהדור חלש, ניתן לחנך ולהעפיל לאותם שאיפות ומושיגים גבוהים של אותם גדולים?"

מרן הגר"מ שליט"א מהרהר קמעא ולאחר מכן הוא פונה ואומר לנו בבחינת: "עלינו לחנך את בני הדור הצעיר לשאיפות בדרגות הגבוהות ביותר, ולהציג בפניהם את דמותם של הני גדולי עולם, ורק כך הם ישאפו לצעוד בדרכיהם הגדולות והק. דעו לכם, כי בחור שלא יהיה לו שאיפה להיות גדול בישראל אז גם בן תורה רגיל כבר לא יצמח ממנו... השאיפות מהווים משיכה ותמריץ לגדול עוד ועוד ולהגיע רחוק, מרגל בפומיה דמרן החפץ חיים ז"ע: "חייל שאינו שואף להיות גנרל, גם חייל פשוט הוא לא יצמח!"

מרן הגר"מ וסרמן הי"ד אותו הכרתי בצעירותי חנך את תלמידיו תדיר לשאיפות של רוממות, ורק כך זכה להקים לגיונות של גדולי תורה.

האם השאיפות לגדלות הוא דבר חיובי, כי לפעמים אפשר להישרב כאשר לא מצליחים...

"עליכם לדעת, כי כל ההתעלות של בן תורה תלויה בשאיפותיו... שכן רק אם יש לו שאיפות לגדלות אז יוכל להגיע להיכן ששאף להגיע, אבל אם אינו שואף כלל להתעלות, וודאי לא יתעלה, לעולם לא יגיע האדם למקום שמעולם לא שאף להגיע אליו, ולכן בחור ישיבה שחושב שמסתמך לא יהיה ת"ח גדול, הוא מאבד עצמו לדעת, והורס לעצמו את כל בניין חי התורה שלו, שבלא שאיפות לצמח ת"ח גדול, אין את היסוד, ואם אין יסוד אין בנין, ומי שמתייחס מעצמו וחושב על עצמו - אני לא יהיה ת"ח, אז ר"ל גם אנחנו כבר יכולים להתייחס ממנו.

"בהקשר לכך, ברצוני לומר כלל גדול, שאין שום אפשרות לגדול בתורה אלא מתוך ייגבה ליבו בדרכי ה' - ולגשת ללימוד התורה מתוך עוז ותעצמות והחלטה שבודאי יצליח להיות גדול בישראל ממש, ואז גם אם לבסוף לא יצליח להיות גדול כ"כ, מ"מ שאיפותיו יועילו לו לגדול הרבה, וכמו שהתבטא פעם הגאון רבי ברוך בער זצ"ל על עצמו: "בבחרותי השתוקקתי ושאפתי להיות כרבי עקיבא אייגר, ונשארתי רבי ברוך בער, אך אם לא הייתי שואף להיות כהגר"ע אייגר, לא הייתי נעשה רבי ברוך בער."

"ואכן לצעירינו ישנם הרבה בחורים שנאבדים מאתנו רק מפני שאינם חושבים שהם נוצרו לגדלות, וכן שמעתי שאמר החפץ חיים, שהרבה בחורים אינם מצליחים כ"כ בלימודם מפני שאין להם שאיפות לגדלות, ואם היו להם שאיפות לגדול תורה ממש, היו גדלים יותר.

"מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה חוזר ואומר הרבה פעמים בשיחותיו שכל הבחורים יכולים לצמח גדולי עולם כהגר"ח מברסק והגר"ח ע, וזכרתי שבפעם הראשונה ששמעתי ממנו שיחה בהיותי נער צעיר, שאל אותו בחור אחד שמאחר שכל התבחר בכשרונות כהגר"ח והגר"ח הי"ד האף יוכל לצמח כמותם, והשיבו מו"ר זצ"ל, שאם הוא ינצל את כל כוחותיו ללימוד התורה וכפי שגדולים אלו ניצלו את כוחותיהם, הוא ייחשב גדול כמותם, שמידת גדלות האדם איננה נמדדת לפי ההישגים והפירות שקוצר, אלא לפי עמלו בתורה וקיום חובתו בשלמות.

יציאת מצרים, ופירש מו"ר שמכאן רואים שצריך לדעת היאך לספר מעשה, וכשמה מספר, יש טעם אחר לכל הסיפור. והוסיף מו"ר, שכמו"כ גם כשמספרים סיפורים על צדיקים להתחזק בדרכם, לא כל אחד ראוי לזה, ותלוי מי הוא המספר, ואם יודע הוא איך לספר הדברים ולהטעיםם באופן שיפעלו את פעולתם אצל השומעים.

ברצוני לשאול: הנה, ענין לימוד ההלכה מוזנח קצת, האם מוטל לחזק יותר את ענין לימוד ההלכה?

מרן הגר"מ שליט"א: "ודאי שיש לחזק זאת הרי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, ולכן חובה להקדיש זמן בישיבות וללמוד עניני הלכה למעשה.

"אמנם לכל דבר יש גבול, ישיבה היא לא רק "מקום לימוד" וכמו אוניברסיטה ח"ו, אלא ישיבה היא "מקום חינוך", ושם צריך הבחור לגדול בכל תחומי החיים בעבודת ה', הן בתורה, הן בתפילה, הן בלימוד המוסר וההלכה, והן בכל הליכותיו שיהיה ניכר עליו שהוא בן תורה, ולכן חובת הישיבה להקציב זמן מסוים ללימוד ההלכה בכדי שבחורים יתחנכו איך לנהוג עפ"י ההלכה בכל שטחי החיים.

מוסיף מרן הגר"מ שליט"א כשהכאב ניכר היטב על פניו: "אוי לה לאותה בושא כשבחור אינו לומד כלל הלכה, כי אז גם לאחר נישואיו אינו יודע כלום בהל' שבת, ואשתו שלמדה הל' שבת בביה"ס ובסמינר היא מלמדת אותו, והוא צריך להתייעץ עמה על כל דבר..."

"פעם אחת ביושבי בד"צ הגיע יהודי גביר ובעל בעמיו, לבקש פסק הלכה שאינו מחויב לשלם את התחייבויותיו שהתחייב לחתנו, וטענתו בפיו שקודם שלקח את חתנו עבור בתו, הובטח לו שהחתן הזה הוא הבחור הטוב ביותר בישיבה, ועל סמך זה לקח את הבחור לחתן, אך לאחר הנישואין, סיפרה לו בתו שהבחור אינו יודע כלום בהלכה, אלא רק יודע להתפלפל בלומדע"ס, ובכל דבר הלכה הוא צריך לשאול את בתו איך לנהוג, כך שבאמת בתו היא תלמיד חכם יותר מהבחור, ודורש הסכמה שעפ"י הלכה אינו חייב לשלם את הדירה שהתחייב לו..."

"האמת היא שהקב"ה נהנה מאוד כשאנו לומדים הלכה למעשה, וכמבואר בגמ' (ברכות ח.) "מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד", ובגמ' מבואר שעיקר מעלת לימוד התורה יותר משאר מצוות ומעש"ט, זהו מפני שלימוד התורה מביא לידי מעשה, וכמו שאמרנו בגמ' (קידושין מ:) "וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעליית בית נתזה בלוד, נשאלה שאלה זו בפניהם, תלמוד גדול או מעשה גדול, נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול, נענה ר"ע ואמר תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה", ועיקר מעלה זו של התלמוד למעשה, הוא דווקא בלימוד ההלכה.

מוסיף מרן הגר"מ: "גם לאחר הנישואין כאשר מקובל להשקיע יותר בלימוד ההלכה ככוללים, אין ספק שאם ילמדו את ההלכה מהמקורות בגמ' והראשונים, הרי שיוכלו לדעת ולהבין היטב את ההלכה ביתר בהירות, ולאחר מכן אף יוכלו לדמות מילתא למילתא.

(מתוך שיחה של הרב יום טוב רובין, הרב אלחנן קלאר, הרב יעקב הייזלר, המבשר תורני חג הסוכות תשע"ט)

מוסיף מרן הגר"מ שליט"א בנועם שיחו: "אף מי שנראה לו שעפ"י הטבע אינו יכול להצליח שכן לפי כשרונותיו אינו יכול להיות מגדולי הדור, מ"מ לא ידמה בנפשו שאינו ראוי ומסוגל למלאכת ה', אלא יידע נאמנה שברוחניות אין הגבלות וסייגים, ויבניה את לבבו, ויאמר לעצמו שהוא מסוגל להתעלות, ואז כשיתחיל לעשות את מלאכת שמים, יראה סייעתא דשמיא בלתי טבעית, שזהו הכלל ברוחניות, שאם האדם מתאמץ ועושה ככל יכולתו וייתייגע באמת בתורה, אז הקב"ה מסייע למעלה מדרך הטבע, ויעזרו לעצמו לגדול בתורה כפשוטו.

"עובדא היא בכמה גדולים שבבחרותם לא נתפרסמו בתור עיליים ואפילו לא כמופלגים בתורה, אבל למדו בהתמדה, ולא הסתפקו בלימוד מקופיא, אלא השתדלו להבין היטב כל דבר לעומקו עד שזכו לאור גדול, וזכו להאיר עיני ישראל בתורתם.

"זהו עצה נפלאה לכל בחור בשעה שמתרגשים עליו קשיים בלימודו ונראה לו הלימוד מר מאוד, שיחזיר לעצמו גאוה דקדושה וידע שאם ימשיך לעמול, יזכה לגדול בתורה ולבסוף יהיה לו מתוק, וכדאי הדבר לעמול בקושי מרובה כעת, מכיון שאח"כ יזכה לגדול בתורה.

"שמעתי בשם גדול אחד על מה שאמרו במס' אבות שהלומד תורה לשמה, התורה מלבשתו ענוה, ודייק אותו גדול שענוה צריכה להיות כמלוכוש שפעמים פושטים אותו ופעמים לובשים אותו, ואין האדם נמצא עם הבגד בכל עת ממש, וכן הוא גם בענוה, שלא תמיד צריך את מידת הענוה, שפעמים שהענוה מציקה, והיינו בתחילת דרכו של בן תורה, שאם לא יהיה לו גאוה טובה, לעולם לא יצא ממנו משהו, שבלא "עזות פנים לקדושה" א"א לגדול בתורה, ולכן נופל עליו לשון "ומלבשתו", והיינו שילבש אותו רק מתי שצריך ללבשו.

סיפורי צדיקים

מו"ר הגר"מ שניידער זצ"ל היה מספר תמיד בשיחותיו מעשיות גאונים וצדיקים, וגדול אחד זצ"ל התנגד לזה ואמר לו שע"י לימוד התורה בלבד משיגים גם יר"ש, וחובתנו ללמוד תורה ולא לספר מעשיות, והשיבו מו"ר, שבתו"ק יש חומש שלם - חומש בראשית שכל כולו מלא במעשיות, והרי שיש תועלת מרובה ללמוד אורחות חייהם של צדיקים שבכוחו להלביב לבבות ללמוד מהם אורחות חיים ויר"ש, והשיבו אותו גדול שאין איה מחומש בראשית שכולו מלא הלכה, ומכל המעשיות הכתובות בו לומדים עיקרי תורה, אולם מו"ר השיבו שמעשיות על צדיקים מחזקים מאוד ביר"ש.

"וזכרנו שמו"ר אמר לי לאחר מכן, שעומד בדעתו וימשיך להגיד מעשיות מקדושי עליון שמחזק ביר"ש, ואכן סיפר לעתים תכופות מעשיות על החפץ חיים ז"ע ועל עוד גדולי ישראל.

"ובדומה לזה הוא גם במידה טובה, שכאשר אדם שומע מה נעשה מגדולים וצדיקים, היאך עבדו את הקב"ה בגדלות, ומה צמח מהם - גדולי עולם ממש, הדבר חוזר לליבו ומשתדל להתנהג כצדיקים אלו כדי לצמוח אף הוא גדול כמותם.

"אמנם צריך "לדעת לעפר סיפור" ואינו דומה כששומעים סיפור מצדיק ובעל מעשים לסיפור הנשמע מאדם פשוט, וכפי שהיה הגר"מ שניידער זצ"ל רגיל לומר עה"פ (שמות י"ח) "ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל, את כל התלאה וכו'", הדנה בפשוטו תמוה מאוד למה הוצרך משה לספר ליתרו כל זה, והלאו יתרו בא רק מפני ששמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וא"כ וודאי שידע על